

ГЛАС

ЛИСТ РЕПУБЛИЧКОГ
ФОНДА ЗА ПЕНЗИЈСКО
И ИНВАЛИДСКО
ОСИГУРАЊЕ

ОСИГУРАНИКА

ТЕМА БРОЈА: На основу процента учешћа нето пензија у БДП-у, пензије и остала права из пензијског и инвалидског осигурања, како је председник Србије Александар Вучић најавио, биће увећане за 12,2 одсто почев од децембра 2025. године, рекао је Реља Огњеновић, директор Фонда ПИО

КОНТАКТ ЦЕНТАР

Радним данима
8-15h

0700/017-017

по цени локалног позива

011/3060-680

за позиве са мобилног
телефона и из иностранства

СИГУРНЕ И ПЕНЗИЈЕ И ПОВИШИЦЕ

ИЗДАВАЧ: Републички
фонд за пензијско
и инвалидско осигурање

ДИРЕКТОР:

Реља Огњеновић

РЕДАКЦИЈА:

Милена Јовановић
Париска бр. 9,
11000 Београд,
011/2030-742
e-mail: glasosiguranika@pio.rs

СЕКРЕТАРИЈАТ:

011/2030-743
011/2030-744

ШТАМПА:

Штампарија
ЈП „Службени гласник“
Београд

ОГЛАШАВАЊЕ:

011/2030-743

НАСЛОВНА СТРАНА:

Невена Јовановић

Рукописи и фотографије
се не враћају.

Електронско издање:

www.pio.rs/glasosiguranika

ПРВИ ОКТОБАР – МЕЂУНАРОДНИ ДАН СТАРИЈИХ ОСОБА

Мистерија старења

Кад чујем неког у аутобусу да каже: „Устани да бака седне“, увек се осврнем да погледам на кога мисле пошто ја себе тако не видим. Вероватно би млади били изненађени када би открили да се у себи осећамо барем три-четири деценије млађи од крштенице, пише читатељка која је већ 15 година у пензији.

У неко раније, срећом прошло, доба педесети рођендан сматрао се предворјем старости, шездесет година последњим активним периодом, а седамдесете скоро дубоком старошћу. Срећом, кажемо, ово сматрање више није релевантно. Двадесет први век је променио многе концепте па и концепт старења, углавном захваљујући новој генерацији „старијих људи“ који се не осећају старо и преиспитују шта то уопште значи. Зато је данас свако слободан да одбије ову етикету, барем до губитка аутономије. Стар је онај ко се помирио са тим.

Већ смо на овим странама писали да 20 компанија са листе Fortune 500 – најбољих светских компанија воде људи старији од седамдесет, осамдесет па и деведесет година. Шесту најуспешнију компанију на свету већ 55 година успешно води сада 95-годишњи Ворен Бафет.

И у сасвим другим областима главну реч све чешће воде ветерани: многе рок фигуре из седамдесетих година прошлог века још увек се нису пензионисале и чини се да и не намеравају; активне су и даље присутне, чак и на сцени. Ролингстонси, чији фронтмен Мик Џегер има 82 а најмађи члан 78 година, прошле године су имали велику турнеју, а њихов пример је пре пратио него изузетак. Ни глумачке легенде Мајкл Кејн (92 године), Клинт Иствуд (95) или Дик Ван Дајк који ће ускоро напунити стоту, још не размисљају о пензији.

Дакле – колико имаш година – више није меродавно па чак ни прихватљиво питање. Субјективна старост (колико се старо неко осећа) је често млађа од његове биолошке старости. Недавна истраживања само су потврдила да постоји јаз између наше објективне старости и начина на који себе доживљавамо, и тај јаз се повећава током времена. Студија спроведена у Великој Британији открила је да се 83 одсто људи осећа ментално млађе него што јесу, при чему је просечна разлика између стварне менталне старости и субјективне менталне старости у просеку 12 година. Педесет шест одсто се

такође осећа физички млађе него што јесу – просечно за око четири године. А тек око 40. године стварна и субјективна старост заиста почињу да се разилазе.

Старимо али се тако не осећамо, стари смо али у то не верујемо – то је можда најчуднија мистерија старости. Субјективна старост је функција нашег физичког здравља, менталног благостања, тога како се осећамо у вези са собом и својом околином. Наука каже да такође постоје позитивне физичке и менталне здравствене користи повезане са осећајем „млађим“ од својих година: они који се тако осећају у већем проценту имају боље, веће задовољство животом, већи ниво активности и позитивнији став о самом старењу. Сви ови бенефити повезани су са дужим животним веком.

Понекад се чини да је заправо околина та која нас суочава са нашим сопственим старењем. Када се достигне замишљени „рок употребе“, друштвена перцепција може да изазове осећај искључености. Старост стога није само „у глави“, већ је и у очима других.

Чињеница је ипак да свет неповратно напушта нормативну културу где је свако доба одговарало унапред одређеном животном задатку: рађање деце, венчање, посао, пензионисање... Данас је готово све могуће и, у зависности од генерације којој припадамо, осећамо се мање или више младима или старима. Оно што је била дубока старост сада су године у којима још можемо да се развијамо и еволуирамо. Објективно, добили смо колико у дужини живота толико и у квалитету, па се старост сада, уз ослобађање од стиска обавеза и смиреност, често испољава и као еманципација.

Наравно, ништа од тога не мења чињеницу да нисмо бесмртни, али осећај да смо још млади постојаће све док смо прилагодљиви и радознали. И док не маримо.

М. Јовановић

РФ ПИО – ДРУШТВЕНО ОДГОВОРНА ИНСТИТУЦИЈА У СЛУЖБИ СТАРИЈИХ

Сигурне и пензије и повишице

Пензијски систем у Србији данас је у потпуности стабилан. Пензије су безбедне и редовне, пензионери знају да ће их примити на време, тачно у дан, као што могу да рачунају и на сигурне повишице.

– На основу процента учешћа нето пензија у БДП-у, пензије и остала права из пензијског и инвалидског осигурања, како је председник Србије Александар Вучић најавио, биће увећане за 12,2 одсто почев од децембра 2025. године. С обзиром на то да је учешће нето пензија у БДП-у 9,98 одсто, усклађивање ће се применити у висини раста просечне зараде, што је за кориснике и најповољније. Примењено на просечан износ пензије за август 2025. године од 50.657 динара, просечна децембарска пензија износиће 56.837,1 динара. Да подсетим да је кумулативно увећање пензија од новембра 2024. до децембра 2025. године 24,4 одсто. Просечан износ пензије у 2012. године износио је 204 евра, а просечан износ децембарске увећане пензије износиће 485 евра, што је кумулативно повећање од чак 137,7 одсто – истакао је Реља Огњеновић, директор Републичког фонда ПИО.

А подршка Фонда ПИО најстаријим суграђанима, као што је широко познато, није ограничена само на редовну и сигурну исплату пензија, већ се одавно проширила и на друге активности значајне за здраво и квалитетно старење. Фонд их не само про-

Директор Републичког фонда ПИО, Реља Огњеновић

мовише, већ и перманентно финансијски подржава сматрајући то својом друштвеном обавезом и бригом о својим корисницима.

– Иако Фонд ПИО првенствено брине о економској сигурности најстаријих, дакле о безбрижној и мирној старости, настојимо и да створимо услове да је свако проведе спокојно и достојанствено. Поред бесплатног опоравка пензионера у бањама, помажемо и подстичемо различита културна и спортско-рекреативна дешавања као одличне моделе активације старијих. Један од најпоузданијих начина за одлагање старости јесте физичка активност, али знамо да су важна и културна дешавања, креативно ангажовање, осећај сврхе и укључености у друштво – каже Реља Огњеновић.

Да подсетимо да су Финансијским планом РФ ПИО за 2025. годину на име друштвеног

стандарда корисника пензија планирана средства у висини до 0,15 одсто изворних прихода Фонда, односно 1,40 милијарди динара. Од укупног износа, за финансирање трошкова рехабилитације корисника пензија у здравствено-стационарним установама и бањско-климатским лечилиштима издвојено је 1,13 милијарди динара, што износи 81 одсто од укупних средстава намењених за друштвени стандард пензионера.

– За друштвени стандард у 2025. издвојили смо 160 милиона динара више него у прошлој години. На рехабилитацију у бање ће отићи, многи су то право већ и искористили, више од 22.000 пензионера, а што се тиче пакета солидарне помоћи, подељено је преко 85.100, односно пакете је добило 24.120 корисника више него у 2024. Тридесетог септембра нас очекује и Сабор пензионера – 18. Олимпијада спорта, здравља и културе трећег доба у Врњачкој Бањи, манифестација коју подржавамо од самих њених почетака. Све ово говори да Фонд као заиста, не само на речима, друштвено одговорна институција верује да људи у трећем животном добу треба да имају могућност да активирају сопствене снаге, да одржавају физичку и „друштвену“ кондицију и да живе достојанствено. И трудимо се да им, као и увек, у томе максимално помогнемо – наглашава директор Фонда, Реља Огњеновић.

М. Јовановић

ОДРЖАНА СЕДНИЦА УПРАВНОГ ОДБОРА РФ ПИО

Сталан раст прихода од доприноса

У Дирекцији Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање, 11. септембра 2025. године, одржана је седница Управног одбора Фонда, на којој је, поред осталог, усвојена Информација о финансијском пословању РФ ПИО за период јануар–јун 2025. године.

Како је навео Страхиња Кулић, заменик директора Сектора за финансијске послове у Дирекцији Фонда, Финансијским планом Фонда за 2025.

годину укупан буџет Фонда утврђен је у износу од 1.217,72 милијарде динара.

– Укупни приходи и примања Фонда у првом полугодшту 2025. године остварени су у износу од 598,29 милијарди динара, што је 49,13 одсто планираних средстава. Од тога су приходи од доприноса за ПИО од осигураника остварени у износу од 458,34 милијарде динара, што представља остварење од 49,18 процената

Са седнице Управног одбора Фонда ПИО

у односу на планирана средства, а у односу на исти период претходне године, остварени приходи су виши за 14,02

одсто – навео је Страхиња Кулић.

Говорећи о најновијим подацима, Кулић је казао да су упла-

ћени доприноси у периоду од 1. јануара до 10. септембра 2025. године виши од планираних за 19,8 милијарди динара, односно 3,1 одсто, а у односу на исти период претходне године за 80 милијарди динара, односно 13,8 одсто.

У првом полугодишту 2025. године трансфери из буџета остварени су са 49,80 одсто у односу на планирана средства. Учешће укупних трансфера из буџета у финансирању Фонда у овом периоду износи 22,26 процената, за разлику од истог периода прошле године, када је износило 22,60 одсто, док учешће дотација као недостајућих средстава за исплату пензија износи 17 процената и за 0,3 одсто је мање у односу на упоредни период 2024. године.

– Укупни расходи и издаци Фонда у првој половини ове године извршени су у износу од 604,10 милијарди динара, што је

49,61 одсто планираних средстава. У односу на исти период претходне године виши су за 13,72 одсто – рекао је Страхинја Кулић.

Како је навео, за исплату права из ПИО обезбеђена су средства у износу од 1.193,64 милијарде динара, а утрошено је 597,80 милијарди што је 50,08 планираних средстава. У односу на исти период 2024. године ови расходи су виши за 13,67 одсто, што има образложење у повећаном броју пензионера за првих шест месеци за 0,4 одсто, односно за 5.810 корисника.

Заменик директора Сектора за финансијске послове подсетио је да је исплата права из пензијског и инвалидског осигурања вршена редовно, а да су корисници из свих категорија прву исплату у 2025. години примили пре уобичајеног термина, 4. односно 6. јануара.

– Изменама Закона о ПИО, из новембра 2024. године, изме-

њена је динамика усклађивања пензије, тако да се пензија усклађује за један месец раније, односно почев од пензије за месец децембар, с тим да се задржава постојеће фискално правило за утврђивање стопе редовног усклађивања пензија, чиме се обезбеђује да расходи за пензије остану на одрживом нивоу. Пензије и новчане накнаде, у складу са изменама Закона о ПИО, усклађене су почев од исплате за децембар 2024. године за 10,9 одсто. Корисницима чија висина пензије износи до 65.716,70 динара исплаћује се и новчани износ као увећање уз пензију – навео је Страхинја Кулић.

Он је изнео податак да је просечна пензија за период јануар–јун 2025. године износила 50.685 динара и да је номинално виша за 10,8 одсто, а реално за 6,2 процента, у односу на исти период 2024. године.

Када је реч о друштвеном стандарду корисника пензија, планирана средства за ове намене виша су за 13 процената у односу на претходну годину и износе 1,4 милијарде динара, рекао је Кулић, и подсетио да је у априлу отпочело упућивање корисника на рехабилитацију – од 66.416 пријављених, 22.098 пензионера је остварило ово право.

– У јуну текуће године, преко општинских удружења је отпочела и подела једнообразних, стандардизованих пакета солидарне помоћи пензионерима са најнижим примањима. До краја јуна пакете је добило 14.868 корисника, а додела пакета је завршена током јула и укупно је подељено 85.109 пакета, чиме је обухваћено 24.120 корисника више у односу на претходну годину – рекао је Страхинја Кулић.

В. Кадих Станковић

ОБЕЛЕЖЕНА 109. ГОДИШЊИЦА ОД ИСКРЦАВАЊА СРПСКЕ ВОЈСКЕ НА ОСТРВА КРФ И ВИДО

Крф симбол грчко-српског пријатељства

Обележавању 109. годишњице искрцавања српске војске у Првом светском рату на грчка острва Крф и Видо присуствовали су председник Владе Републике Србије, проф. др Ђуро Мацут, министарка за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Милица Ђурђевић Стаменковски, министар одбране Братислав Гашић, митрополит Јонских острва Нектарије и чланови српске делегације међу којима су били и представници Фонда ПИО.

Премијер Ђуро Мацут је, у обраћању испред Маузолеја српским јунацима, где је положио венац, поручио да је острво Видо свето место за све грађане Србије, место страдања изгладнеле и измучене српске војске која је, повлачећи се према Крфу, прошла Албанску голготу.

– У историји света то је био један од најчаснијих примера послушања према својој отаџбини, слободи, народу и заклети – рекао је председник Владе и нагласио да заклета да ћемо се бранити и одбранити није погажена ни када су нас непријатељи напали са три стране, са десетоструко јачом војском, ни када смо остали без муниције, ни када смо по цичи зими прелазили албанске и црногорске планине гладни, голи и боси.

Министарка за рад Милица Ђурђевић Стаменковски рекла је да је Плава гробница „подводни олтар српског народа, јер они који су овде положени нису нестали, већ су постали темељи Србије“.

Премијер проф. др Ђуро Мацут, министарка за рад Милица Ђурђевић Стаменковски и министар одбране Братислав Гашић

Она је нагласила да је српски народ своје кости расуо на три континента, а само је на Крфу оставио душу. Зато је, како је истакла, Крф симбол грчко-српског пријатељства које је крштено сузама и жртвом.

– Наше пријатељство није настало у уговорима и дипломатским салонима, већ на пољима страдања, у болничким постељама, у домовима где су Грци примали српске

избеглице као своју децу – навела је Милица Ђурђевић Стаменковски и истакла да су гробнице на Виду родно место српског васкрсења, јер су управо одатле наши преци одлетели у вечност.

Венци и цвеће положени су и на спомен-обележје Морнарички крст, као и у Плаву гробницу.

Г. О.

КАКО СЕ НАМИРУЈЕ ДУГ ЗА ПЕНЗИЈСКЕ ДОПРИНОСЕ

Пензија сразмерно уплаћеним доприносима

Право на пензију једно је од најважнијих социјалних права. Ипак, током година у пракси се често јављала ситуација да осигураник испуњава услове за пензију, али није измирио све доприносе за одређене периоде стажа. Због тога се осигураници питају да ли неко може да користи пензију ако није уплатио све што дугује? Одговор на ово питање се у Србији више пута мењао, а са њим и положај осигураника и пензионера.

У почетку је закон био врло строг. Ако је осигураник био дужан да сам уплати допринос за пензијско и инвалидско осигурање, али то није учинио, пензија му се није исплаћивала. То је значило да је осигураник могао да добије решење о оствареном праву, па чак и обрачунат износ пензије, али без практичне, стварне користи – решење би било само „мртво слово на папиру“. Исплата је почињала тек након што се дуг у целости намири.

Посебно строго ова одредба примењивана је код пољопривредника и самосталних делатности. Запослени нису могли да дугују за време формалног радног односа, али су често остали дужни за периоде добровољног или уговорног осигурања, или у случају утврђивања стажа за период рада проведен у иностранству. Ту је закон био нешто блажи, јер је ионако осигураник био тај који је тражио да му се тај период призна у стаж. Формално, и осигурање по овом основу постало је обавезно након што се по захтеву утврди својство осигураника. Ипак, тај захтев је оно што овакве периоде разликује од стварно обавезних који се утврђују и без икаквог захтева јер тако налажу законски прописи. Ту негде вероватно и лежи разлог за блажи став према овим

осигураницима, јер – да нису сами поднели захтев да им се утврди период осигурања, дуг не би ни постојао.

Положај дужника промењен је 2006. године. Тада је уведено правило да се пензија ипак може користити, али уз обуставу једне трећине месечног износа. Иако звучи као велико оптерећење, за пензионере је то било огромно побољшање – две трећине пензије ипак је пуно боље него ништа. На овај начин омогућено је да пензионер бар делимично ужива у праву које је стекао, док дуг постепено отплаћује кроз обуставу дела пензије.

Међутим, овај систем је имао и озбиљне мане. Највећи проблем у почетку био је редослед намирања дуга. Према Закону о пореском поступку и пореској администрацији, приоритет је у појединим периодима имала наплата камате, док је главница дуга чекала. Једна трећина пензије која се одбијала често није била довољна да покрије чак ни камату. То је значило да неки пензионери никада не би отплатили дуг, па самим тим

ни добили пуну пензију. Осим тога, јављале су се и недоследности у примени – различити су били начини обрачуна дуга ако га је утврдила Пореска управа у односу на случајеве када је то радио Фонд ПИО. Обично је обрачун Фонда ПИО био повољнији за осигуранике јер се камата рачунала тек од обрачуна, а не као код Пореске управе – од дана истека рока за редовну уплату доприноса.

Када дуг наплаћује Фонд ПИО

Због ових проблема закон је поново мењан. Од 30. септембра 2018. године укинута је обустава једне трећине пензије. Од тада важи правило: пензија се исплаћује сразмерно уплаћеним доприносима. Другим речима, дуг за доприносе више се не намирује од пензије, већ обавеза наплате остаје на државним институцијама које су за то надлежне – пре свега на Пореској управи. Фонд ПИО дуг наплаћује само у изузетним случајевима.

Фонд је надлежан за наплату дужног доприноса ако је својство осигураника утврђе-

но његовим решењем. Пример оваквих случајева су осигураници по основу уговора о спровођењу осигурања самосталних професионалних делатности – музичари, новинари, спортисти, преводиоци и слично. У таквим случајевима Фонд проверава колико је плаћено и колико се дугује. Ако је обавеза настала раније, рачуна се и законска камата. Ако се својство тек утврђује, допринос се обрачунава према важећој најнижој основици и стопи доприноса. То омогућава да се дуг намири без камате, чак и ако се односи на прошле периоде.

Занимљиво је и да је 2018. промењено и правило о добровољном осигурању (према познатом члану 15 Закона о ПИО). Ако постоји дуг старији од шест месеци, утврђује се престанак осигурања са даном до којег су доприноси плаћени. То значи да дуг формално нестаје – али такође нестаје и могућност да се накнадно уплати стаж по овом основу, чак и ако је неопходан за испуњење услова за пензију. Осигураници којима се ово десило немају други избор него

да поново поднесу захтев за укључење у обавезно осигурање по члану 15 Закона и уплате доприносе за период који им за пензију недостаје. Наравно, ово важи ако у међувремену нису стекли својство осигураника по основу рада или самосталне делатности.

Уверење Пореске управе

За осигуранике из категорија самосталне делатности или пољопривреде, надлежност за наплату доприноса је на Пореској управи. Ако Фонд приликом одлучивања о пензији утврди да Пореска управа није на време спровела поступак, он је о томе обавештава како би се спровео одговарајући поступак.

Да би се избегло одуговлачење, доноси се привремено решење – пензионер не мора да чека да се обрачун дуга заврши. Изузетак је када неплаћени период представља услов за пензију. Тада Пореска управа мора најпре да наплати допринос, и то за минимум стажа који недостаје. У тим ситуацијама најбоље је да сам подносилац захтева контактира Пореску управу како би поступак био бржи. Када је дуг намирен, Пореска управа издаје уверење, а период стажа се урачунава. Наплата се увек врши на најнижу основицу која важи у време обрачуна, али се у уверењу наводи она основица која је била у периоду рада – и управо се та основица користи за обрачун висине пензије.

Дакле, ако неки период није урачунат у стаж због дуга доноси се привремено решење. Када осигураник плати допринос и то докаже уверењем, Фонд доноси ново решење. Пензија се тада поново израчунава, уз урачунавање и тог периода стажа, па износ може да порасте.

Нема дилеме, измене законских прописа у претходним деценијама побољшале су положај пензионера. Обавеза уплате доприноса свакако не застарева и мора да се испуни, али исплата пензије сразмерно трајању стажа за који су доприноси плаћени је свакако правичнија и обезбеђује минимум сигурности за сваког пензионера.

Мирослав Мирић

Нов и функционалан шалтер центар

Жељко Ласло, директор Филијале РФ ПИО Сомбор

ФИЛИЈАЛА ФОНДА У СОМБОРУ ПОНОВО НА СТАРОЈ АДРЕСИ

Након реконструкције знатно бољи услови

Од петка, 2. септембра 2025. године, све стручне службе Филијале РФ ПИО Сомбор раде на својој старој адреси, у улици Венац Степе Степановића 18 у Сомбору. Због реконструкције пословног простора ова филијала Фонда ПИО од 4. марта прошле године функционисала је у привременом простору, некадашњој згради ОТП банке, у истој улици. Сада су се све стручне службе у пуном капацитету вратиле у потпуно реновирану зграду, додатно прилагођену потребама корисника и осигураника.

– Нисам био у мандату када је почело реновирање зграде, али се сећам као грађанин када сам долазио какво је стање било. На првом месту, услови су знатно побољшани, посебно је приступ странкама олакшан. Уграђена су два лифта, један је обичан путнички, други је теретни и он је најважнији моменат ове адаптације. Теретни лифт омогућава лакши приступ лежећим и теже покретним корисницима да из дворишта дођу до лекарске ординације – објаснио је директор Филијале Сомбор, Жељко Ласло.

Други важан моменат и промена у односу на претходно стање је што је преведена намењена дворишне сале. Сала је дуго стајала недовршена и неискоришћена, а ово је била прилика да коначно добије своју сврху, па је сада ту услужни центар где могу да се обаве скоро сви послови.

– У реновираном објекту је стављена у функцију нова шалтер сала у чијем сутерену се налазе и просторије за медицинско вештачење. Једноставније је и за странке и за запослене, јер се све услуге пружају у том шалтер центру. Све у свему, добили смо један репрезентативан објекат и могу слободно да кажемо да је светски. Све што је рестаурирано и урађено, одрађено

Зграда је добила два лифта чиме је олакшан приступ странкама

је савршено – задовољан је директор Филијале Сомбор.

У адаптацију је ушло и сређивање подова, спуштени су плафони, замењена је столарија и мокри чворови, те електро и водоводна инсталација, обновљена је фасада, реконструисан кров и урађени су кровни прозори. Унутрошњост је преуређена, а таван који такође није имао функцију, сада је модеран опен-спејс простор.

– У главној згради новина је и то што је потпуно реконструисано поткровље чиме се добио додатни радни простор за запослене, у оквиру ког се налази и мања конференцијска сала. Такође, у овом делу зграде уграђен је путнички лифт за кориснике и запослене – навео је директор Филијале Жељко Ласло.

Зграду укупне површине 2.144 метара квадратних Филијала РФ ПИО Сомбор дели са Фондом за здравствено осигурање. Филијала обухвата и Службе у Апатину, Оџацима и Кули, и надлежна је за више од 39 хиљада пензионера и скоро 47 хиљада осигураника.

Марија Симовић-Максимовић

Обележен Дан српског јединства, слободе и националне заставе

Дирекција Републичког фонда ПИО

Поводом обележавања Дана српског јединства, слободе и националне заставе, као и сваке године 15. септембра, српске тробојке истакнуте су на свим организационим јединицама Републичког фонда ПИО широм Србије.

Зграда Филијале РФ ПИО Нови Сад

Дан српског јединства, слободе и националне заставе, почев од 2020. године, обележава се као знак сећања на пробој Солунског фронта и као вид посебног поштовања према херојским прецима који су 1918. потукли непријатеље и избори-

ли се за величанствену победу српске војске у Првом светском рату. Одлуку о обележавању овог празника донела је Влада Републике Србије 11. септембра 2020, а истоветну одлуку донела је и Влада Републике Српске.

Г. О.

Промене за кориснике чешких пензија

Чешка управа за социјалну сигурност доставила је обавештење о променама од 1. јануара 2026. године у вези са исплатом чешких пензија у иностранство и комуникацијом са Чешком управом за социјалну сигурност, као надлежном институцијом за пензије.

Од 1. јануара 2026. године корисници чешке пензије са пребивалиштем у Републици Србији биће у обавези да поднесу Потврду о животу са овереним својеручним потписом Чешкој управи за социјалну сигурност два пута годишње – у јуну и децембру. Ови корисници ће примати своју пензију у редовним месечним исплатама за текући календарски месец, а не ретроактивно након подношења Потврде о животу, као што је раније био случај. Потврду о животу потребно је послати у децембру 2025. године, с тим да својеручни потпис корисника пензије мора бити оверен најраније 1. децембра 2025. Образац Потврде о животу налази се на линку: <https://eportal.cssz.cz/web/portal/-/tiskopisy/poza>.

Такође, од 1. јануара 2026. биће укинута могућност примања пензија путем банковног чека. Пензионери који тренутно примају пензију банковним чеком у еврима или швајцарским францима добиће свој последњи чек поштом, достављен на њихову адресу, у септембру 2025. године. Последњи чекови у другим валутама биће послати у децембру 2025. Потребно је да корисници до 31. децембра 2025. доставе број банковног рачуна користећи образац „Захтев лица које живи ван територије Чешке Републике за исплату чешке пензије путем уплате на рачун“.

Чешка управа за социјалну сигурност ће од 1. јануара 2026. обавештење о усклађивању пензија учинити доступним у електронском облику. Документ ће бити достављен у сандуче за податке физичког лица или ће бити доступан након пријављивања на еПортал Чешке управе за социјалну сигурност <https://eportal.cssz.cz/web/portal-en>. Да би корисник примио обавештење о усклађивању у штампаном облику поштом, мора поднети Захтев за слање обавештења о усклађивању поштом најкасније три месеца пре следећег усклађивања. То значи да за пријем обавештења о усклађивању у јануару 2026. године поштом, корисник мора да пошаље захтев Чешкој управи за социјалну сигурност у септембру 2025. године. Корисници рођени 1955. године и касније мораће да плате поштанску услугу (износ ће бити одбијен од исплате пензије). Образац Захтева за слање обавештења о усклађивању поштом налази се на линку <https://eportal.cssz.cz/web/portal/-/tiskopisy/zzozd>.

Више информација у вези са исплатама чешких пензија у иностранство доступно је на веб-страници Чешке управе за социјалну сигурност на четири језика (енглески, немачки, француски и руски) или на чешком језику. Чешка управа за социјалну сигурност је у августу 2025. године корисницима послала информативна писма која садрже све потребне информације и релевантне обрасце, као и линкове за приступ веб-страници ЧССЗ.

Према подацима за 2024. годину, Чешка управа за социјалну сигурност исплаћује пензије за 285 корисника који живе у Србији.

Г. О.

Нова директорка Филијале РФ ПИО Чачак

Гордана Чолић, директорка Филијале Фонда ПИО Чачак

Од 1. септембра 2025. године функцију директорке Филијале Фонда ПИО Чачак обавља дипломирани мастер економиста Гордана Чолић. Рођена је 16. маја 1975. године у Љубљани, где је завршила основну школу, а потом се преселила у Чачак где завршава Средњу економску школу. Студије економије наставила је на Економском факултету у Новом Саду, на којем је касније завршила и мастер студије.

Свој професионални пут је готово у потпуности везала за Републички фонд ПИО – Филијалу Чачак. У Фонду је почела да ради још 1999, да би од 1. марта 2004. године засновала радни однос на неодређено време. Најпре као референт на пословима матичне евиденције, док је последњих 15 година провела на месту ажуранта – службеника за вођење матичне евиденције у првом степену.

Осим професионалног ангажмана, активно је учествовала и у животу колектива, а последње три године је била и председник синдиката у Филијали. Удаата је и мајка је двоје пунолетне деце.

– Драго ми је што сам добила прилику да својим дугогодишњим радом и искуством, заједно са колегама, допринесем да Филијала Чачак и у наредном периоду остане препознатљива по успешном и квалитетном раду – истакла је нова директорка Филијале Гордана Чолић.

Д. Л. Л.

Фонд Народне библиотеке богатији за ретку књигу

Народна библиотека Србије недавно је постала богатија за једно драгоцено издање – ретку књигу бокелског писца и хроничара Крста (Крила) Мазаровића под називом „Победничка врлина или цена славе у презиру смрти непобедиве перашке нације...“. Дело је штампано у Венецији давне 1718. године, на италијанском језику, а посвећено је грофу Сави Владисављевићу, знаменитом српском дипломати и војсковођи, што је чини вредним делом нашег културног наслеђа.

Вредност овог издања је велика и због тога што је сачувано мало примерака – у каталозима највећих европских библиотека готово да се и не појављује. Набавком овог раритета, Народна библиотека Србије не само да чува једно значајно дело од заборава, већ и јача улогу наше земље у очувању културног идентитета али и вредности од историјског, културног и уметничког значаја.

Дани лудаје у Кикинди

На јубиларним 40. Данима лудаје публика је имала прилику да види праве џинове међу бундевама. Највећу пажњу привукла је бундева Тибора Кокаи из Мађарске, која је тежила невероватних 832 килограма. Иако је његов прошлогодишњи рекорд од 865,5 кг остао недостижан, Кокаи је и овог пута потврдио статус шампиона – ово му је иначе пета победа на тој кикиндској манифестацији.

Поред избора за најтежу, публика се радовала и избору за најдужу и најслађу бундеву. Гордана Лазић из Кикинде понела је титулу у категорији најдуже тикве са примерком дугим 2,95 метара, док је њен супруг Горан освојио треће место за најслађу лудају. Тиме су Лазићи показали да је љубав према овим плодовима у њиховој породици традиција – Горан је 2019. поставио Гинисов рекорд са тиквом дужине 395,4 центиметра.

У такмичењу за најслађу лудају победио је, по трећи пут, Радован Закић са бундевом слаткоће од 13 брикса – мера која показује висок ниво шећера. Закић се такмичи већ скоро деценију, а своје плодове најчешће поклања или од њих праве колаче.

Дивна атмосфера у Кикинди сведочи да Дани лудаје нису само такмичење, већ и празник традиције, упорности и радости коју ови необични плодови доносе читавој заједници.

Сабор гајдаша балканских земаља

Под покровитељством локалне самоуправе, 6. септембра ове године, у Сврљигу је одржан 18. Сабор гајдаша балканских земаља. На летњој позорници Центра за културу „Проф. др Сретен Петровић Иче“, организатора сабора, представило се 18 гајдаша из Србије и Бугарске, чувари традиције и мелоса.

Најбољи гајдаши показали су своје умеће кроз песму и игру изворног стваралаштва. Стручни жири у саставу: етномузиколози Марија Витас и Анастасија Живковић, Бокан Станковић, музичар (председник жирија), Вања Илијев и Владан Радисављевић, прошлогодишњи победници, одлучио је да Плакету за најбоље одсвирано коло добије Александар Ђорђевић Папез, гајдаш из Грделице, а за најбоље одсвирану песму Душан Поповић, Суви До на Пештеру. Према оцени жирија, свеобухватни победник у категорији двогласних гајди је Филип Богдановић, гајдаш из Лебана, док је у категорији трогласних гајди победио Огњен Огњановић из Бачке Паланке. Победницима су уручене Плакете општине Сврљиг.

Пре такмичења, улицама Сврљига прошао је дефиле гајдаша, а одржана је и трибина о гајдама и њиховој будућности.

Међународни олдатјмер скуп у Крушевцу

На Тргу косовских јунака у центру Крушевца, 6. септембра, одржан је седми Међународни олдатјмер скуп, у организацији Туристичке организације града Крушевца и Ауто-мото клуба „Поморавље“ из Параћина. Посетиоци су имали прилику да виде око 240 четвороточкаша и двоточкаша који су одолели зубу времена и својеврсни су симболи прошлих времена.

Олдатјмером се сматра свако возило у аутентичном стању старије од тридесет година, а најстарије које је представљено ове године у Лазаревом граду је понтијак из 1931. године. Учешће су, поред домаћих власника старих возила, узели гости из Хрватске, Румуније и Бугарске, а „музеј на точковима“ водио је радознале кроз несвакидашњи времеплов од предратне елганције до хладноратовске једноставности. Сви аутомобили и мотоцикли су још увек у возном стању, те је уприличен и посебан дефиле, као и забавни програм и штандови са освежењем. Покровитељ ове манифестације је град Крушевац, а подршку су између осталих пружили и Пословни центар Крушевац и Агенција за безбедност саобраћаја.

Трговиште: бесплатан превоз за пензионере

Захваљујући наставку успешне пословне сарадње са Предузећем за саобраћај „Кавим јединство“ из Врања, општина Трговиште обезбедила је бесплатан аутобуски превоз до административног центра Пчињског округа и назад за 900 пензионера. Путовање без плаћене аутобуске карте следује и особама са евиденције Националне службе за запошљавање и невољницима са социјалним потребама.

Остали мештани месних заједница Ново Село, Шајинце, Доњи Стајевац, Радовница и Трговиште користе попуст од 50 одсто.

У 35 насељених места сиромашне и неразвијене општине на крајњем југоистоку Србије живи 4.316 становника. Локални саобраћај у општини недавно је побољшан отварањем нове аутобуске линије Радовница-Врање.

Просечне зараде по запосленом у јулу – 109.071 динар

Републички завод за статистику је саопштио да је просечна бруто зарада обрачуната за јул 2025. године износила 150.646 динара, док је просечна зарада без пореза и доприноса (нето) износила 109.071 динар.

Раст бруто зарада у периоду јануар–јул 2025, у односу на исти период прошле године износио је 11,1 одсто номинално, односно 6,4 одсто реално, док је просечна нето зарада већа за 11,0 одсто номинално, односно за 6,3 одсто реално.

У поређењу са истим месецом претходне године, просечна бруто зарада за јул 2025. номинално је већа за 11,4 одсто, а реално за 6,2 процента, док је просечна нето зарада номинално већа за 11,5, а реално за 6,3 одсто.

Медијална нето зарада за јул 2025. године износила је 85.000 динара, што значи да је 50 одсто запослених остварило зараду до наведеног износа.

У Јагодини 4. Тријенале Музеја наивне и маргиналне уметности

Четврто Тријенале Музеја наивне и маргиналне уметности (МНМУ) у Јагодини под називом „Екцентрици“ отворено је 18. септембра у Галерији МНМУ и трајаће до 19. октобра. На отварању су говориле др Ивана Башичевић Антић, директорка МНМУ, кустоскиња изложбе Радмила Стаменковић и председница жирија Уна Поповић, виша кустоскиња Музеја савремене уметности у Београду.

Тема овог тријенала отвара питање шта значи бити екцентричан данас, као појединац у заједници или као уметник који ствара изван тржишних механизма, а својим радовима се представило 55 аутора из 16 земаља. Главна награда која подразумева продукцију изложбе награђеног припала је уметници Иси Папасијан из Париза, док је откупна награда која предвиђа откуп дела награђеног уметника припала домаћој младој ауторки Теодори Нешковић. МНМУ је основан 1960. године и има међународни статус једне од најстаријих установа специјализованих за музеолошку заштиту највреднијих остварења неконвенционалног дела савремене уметничке сцене. Након Тријенала у Јагодини, београдска публика ће имати прилику да изложбу посети у Салону Ото Бихаљи Мерин, од 23. октобра до 22. новембра ове године.

Трстеник: уговори за самозапошљавање

У сарадњи са Националном службом за запошљавање општина Трстеник наставља да подржава незапослене са подручја ове општине на путу до нових радних места и самосталних пословних подухвата. Тим поводом је подељено 10 уговора за самозапошљавање, стручну праксу и субвенције за отварање нових радних места. За реализацију овог програма општина Трстеник је из буџета издвојила шест милиона динара, а исти износ је определила и Филијала НСЗ Крушевац.

– Драго нам је да се на конкурс за поменути програм јавио велики број лица, што значи да су препознали нашу намеру да им на овај начин помогнемо и подстакнемо развој локалне привреде. У наредном месецу очекујемо и нових 10 уговора за лица која желе да започну сопствени бизнис. Замолила бих и остале заинтересоване да прате ове позиве и да искористе подстицајна средства која су им на располагању. Захваљујем Националној служби за запошљавање Филијали Крушевац на подршци и надам се да ћемо заједно успешно сарађивати у овој области. У нову годину ћемо ући са новим мерама – рекла је Милена Турк, председница општине Трстеник.

У Нишу дружење најмлађих и најстаријих

Дејичи културно-рекреативни центар Ниш организовао је, 15. и 16. септембра, у највећем нишком парку Чаир, манифестацију „Од баке до унука“. Циљ је био да се традиција и заједништво пренесу са старије на млађе генерације. Програм је био намењен свим генерацијама које желе да негују и преносе народну баштину, а организатори су позвали све заинтересоване пензионере и суграђане средњег и старијег доба да заједно оживе дух традиције и приближе га најмлађима.

Судећи по интересовању, дводневни програм је деци био забаван а сасвим сигурно и поучан. Малишани су имали прилику да уживају у популарним играма, да певају, учествују у креативним радионицама, да се упознају са старим занатима и домаћим производима и да погледају изложбу народних ношњи.

Манифестација „Од баке до унука“ организована је поводом Дана српског јединства, слободе и националне заставе.

Помоћ за основце у Пчињском округу

Локалне самоуправе у граду Врању и општини Сурдулица одлучиле су да ученицима основних школа доделе поклон пакете и једнократну новчану помоћ.

Општинска власт у Сурдулици обезбедила је свим ученицима у седам основних школа једнократну новчану помоћ од по десет хиљада динара. Уочи нове школске године, из општинског буџета помоћ је добило 1.300 ђака у осмолеткама у Сурдулици и селима Власина, Округлица, Јелашница, Клисурса, Божица, Загужање и Масурица.

Градско веће у Врању одлучило је да новчану надокнаду од по седам хиљада динара добије 720 ученика првог разреда. Члан Градског већа Данијела Милосављевић саопштила је да ће помоћ добити родитељи ђака првака у 12 осмолетки у Врању, Врањској Бањи, Вртогошу, Власу, Тибужду, Ратају и Корбевцу.

Замор саосећања – невидљиви терет неговатеља

Замор саосећања (*compassion fatigue*) је стање емоционалне, физичке и психолошке исцрпљености које погађа особе које пружају негу другима. Настаје када су неговатељи дуготрајно изложени туђим траумама, патњи и болу. Иако се ово стање у почетку називало посттравматским стресом неговатеља или секундарном траумом, данас се све чешће користи термин замор саосећања.

Прва га је дефинисала Carla Joinson 1992. године, описујући га код медицинских сестара у хитној служби које су се осећале „истрошено“ због непрекидних потреба својих пацијената. Касније је, 1995. године, Charles Figley дао шире прихваћену дефиницију: „стање исцрпљености и дисфункције – биолошке, физиолошке и емоционалне – као резултат дужег излагања стресу саосећања“. Он је замор саосећања назвао и „ценом пружања неге“. Други начин дефинисања замора саосећања је да се он посматра као конструкт из више компоненти, кога чине синдром сагоревања и стрес узрокован секундарном трауматизацијом.

Брига о другима данас се најчешће посматра као одговорност појединаца, породица и нарочито – жена. Рад у области неге је потцењен, слабо плаћен и често маргинализован. Капацитети за пружање неге, како формалне тако и неформалне, већ сада су далеко испод нивоа потреба, нарочито у руралним подручјима погођеним депопулацијом. То доводи до повећаног оптерећења неговатеља и раста ризика од депресије, сагоревања и замора саосећања. У будућој визији бриге старање о старијима, болеснима и рањивима би требало да постане колективна одговорност, подржана јавним средствима. Послови у области неге треба

Са представљања резултата истраживања Црвеног крста Србије и Коморе социјалне заштите

да буду цењени, добро плаћени и безбедни, како би омогућили достојанствен живот и неговатељима и онима о којима се брину. Брига није споредна тема – она је кључна за здравље, образовање, детињство, старење и друштвену правду.

Црвени крст Србије и Комора социјалне заштите представили су недавно резултате истраживања „Замор саосећања: Секундарна трауматизација запослених у установама дуготрајне неге и породичних неговатеља“, спроведеног током 2024. године. Истраживање је рађено на узорку од 300 професионалаца запослених у домовима за старе и 187 неформалних неговатеља који брину о старијим члановима својих породица.

Резултати су показали да је већина учесника имала умерен ниво замора саосећања (58,3 одсто код запослених и 67,4 одсто код породичних неговатеља), изражен кроз синдром сагоревања и секундарни трауматски стрес. Задовољство саосећањем било је високо код готово половине професионалаца и код више од 70 процената неформалних неговатеља, што показује да осећај смисла и испуњења може ублажити исцрпљеност. Само један одсто професионалаца и 3,7 одсто неформалних неговатеља имало је низак ниво задовољства

саосећањем. Секундарни трауматски стрес био је израженији код старијих неговатеља и оних са дужим радним искуством. Професионалци у урбаним срединама имали су чешће виши ниво изгарања, док су неформални неговатељи у руралним подручјима чешће доживљавали секундарни трауматски стрес.

Резултати су показали јасну повезаност: што је веће задовољство саосећањем, то су мањи изгарање и секундарни стрес. Ово је веома важно јер замор саосећања утиче не само на здравље неговатеља, већ и на квалитет бриге коју пружају. Када исцрпљеност и стрес пређу границу издржљивости, јавља се ризик да неговатељи напусте професију или да се потпуно повуку из неговатељске улоге. То има шире последице по породице, заједнице и здравствени систем.

Да би се такве последице избегле, препорука би, пре свега, била увести системску подршку и бољу финансијску компензацију неговатеља. Затим, континуирано организовати обуке о управљању стресом и кризним ситуацијама; неговати културу бриге о себи кроз одмор, здраве животне навике и подршку околине, те посебно – развијати локалне мреже између јавног, цивилног и приватног сектора како би се пружила помоћ неговатељима.

Замор саосећања је подсетник да они који брину о другима такође имају право на бригу – јер, како каже познато упозорење: „Прво ставите себи маску са кисеоником, па онда помогите другима.“

Наташа Тодоровић

Подршка старијима и њиховим породицама

Старење доноси бројне изазове, како за саме старије особе, тако и за њихове породице. Често се старији и њихови неговатељи суочавају са питањима на која није лако наћи одговор – коме се обратити за помоћ, која права им припадају, које социјалне и здравствене услуге су им доступне и како их остварити.

Како би одговорио на ове потребе, Црвени крст Србије је покренуо инфо линије за подршку старијим особама и члановима њихових породица. Ово је важан искорак ка стварању мреже сигурности и подршке која ће допринети бољем квалитету живота старијих суграђана, али и растерећењу породица које често саме сnose највећи терет бриге.

Кроз разговор са обученим сарадницима и волонтерима Црвеног крста корисници ових линија могу да добију: поуздане информације о социјалним и здравственим правима; упутства ка релевантним институцијама и организацијама, и разговор пун разумевања и поштовања приватности.

Оваква подршка има вишеструку вредност – не само да даје одговоре на практична питања, већ пружа и емоционално олакшање. За многе породице које брину о старијима разговор са неким ко разуме њихове изазове може донети осећај сигурности и умањити стрес.

Овакве инфо линије су важне зато што брига о старијима није само породична обавеза, већ и друштвена одговорност. У вре-

мену када популација убрзано стари, а здравствени и социјални системи су под притиском, овакве иницијативе имају кључну улогу. Инфо линије повезују старије особе и њихове породице са системом подршке, смањују осећај усамљености и маргинализације и доприносе превенцији озбиљнијих проблема – од погоршања здравственог стања до социјалне изолације.

Старији често оклевају да сами потраже помоћ, а породице неретко не знају коме да се обрате. Управо зато је важно имати лако доступне и поуздане канале комуникације. Инфо линије Црвеног крста представљају мост између грађана и система, нудећи једноставан али драгоцен ресурс – информације о услугама.

Покретање инфо линија део је пројекта „Јачање приступа здравственој заштити, партиципацији и социјалној једнакости на Западном Балкану (СХАПЕ)“, чији је циљ ублажавање социоекономских последица криза и повећање укључености рањивих група, посебно старијих особа, у здравствени и социјални систем. Пројекат доприноси унапређењу приступа здравственој заштити, социјалним услугама и економској партиципацији, уз посебан нагласак на промоцију здравог старења и менталног здравља.

Пројекат СХАПЕ финансирају Федерално министарство за рад, здравствену и социјалну заштиту и заштиту потрошача Републике Аустрије и Аустријски Црвени крст.

Н. Тодоровић

Доступне инфо линије

Подршка се може добити преко следећих доступних инфо линија:

Црвени крст Београд, тел. 011/2620-616 (уторак, среда и четвртак од 10 до 13 часова);

Црвени крст Инђија, тел. 066/5253-393 (понедељак, среда и петак од 10 до 13 часова);

Црвени крст Нови Сад, тел. 021/6624-097 (радним данима од 10 до 14 часова);

Црвени крст Пирот, тел. 010/322-275 (понедељак, среда и петак од 9 до 11 часова),

Црвени крст Велика Плана, тел. 026/4521-152 (понедељак, среда и петак од 12 до 15 часова).

НОВИ ПРОЈЕКАТ МИНИСТАРСТВА ЗА РАД, ЗАПОШЉАВАЊЕ, БОРАЧКА И СОЦИЈАЛНА ПИТАЊА

Отворена врата за раднике – подршка без страха

У времену када су изазови на тржишту рада све већи, а многи запослени страхују да отворено говоре о проблемима које имају на радном месту, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања покреће нови пројекат под називом „Отворена врата за раднике“. Идеја је једноставна а истовремено и драгоцен, јер радницима пружа прилику да се, лицем у лице и без страха од последица, обрате стручњацима из Министарства и добију не само подршку, него и конкретно решење за своје проблеме.

Ресорна министарка Милица Ђурђевић Стаменковски навела је да се некад људи који трпе притиске, неправилности и неправде не усуђују да упуте званичне притужбе јер страхују од губитка посла.

Стога им је лакше да то изговоре неком у поверљивом разговору, где њихов проблем не остаје само изречен већ и почиње да се решава.

Пројекат је замишљен као мост између институција и грађана, посебно оних којима је подршка најпотребнија. Циљ је да се кроз директан контакт омогући брже решавање спорова и поврати поверење запослених у систем заштите права.

За оне који осећају да су остали без гласа и заштите, иницијатива „Отворена врата за раднике“ доноси наду да свако ко се суочава с неправдом зна да није сам и да постоје институције спремне да слушају и реагују.

Министарка Ђурђевић Стаменковски је истакла да приоритет Министарства остаје

израда новог Закона о раду, који ће додатно учврстити права запослених, а притом неће угрозити ни привреднике. Посебна пажња биће посвећена унапређењу статуса инспектора рада, чији је задатак да штите раднике али и послодавце.

Д. Лукић Лазовић

ВРЕМЕ ЈЕ ДА РЕХАБИЛИТАЦИЈА ПОСТАНЕ ДЕО НЕГЕ ОБОЛЕЛИХ ОД ДЕМЕНЦИЈЕ

Уз музику и уметност је болест лакша

Пре више од три деценије, 21. септембра 1994, први пут је обележен Светски дан борбе против Алцхајмерове болести. Удружења за борбу против ове болести и друге организације широм света ујединиле су се у напорима да се подигне свест о болести и њеном утицају на породице, заједнице и нације.

Болест је још 1906. године описао немачки психијатар Алојз Алцхајмер и тада се сматрало да је она ретко ментално стање претежно младих људи. Данас, 120 година касније, Алцхајмерова болест се дефинише као дегенеративни мождани поремећај средњег или позног животног доба који уништава неуроне и везе у можданој кори, што даље доводи до значајног губитка мождане масе и постепеног, неповратног губитка памћења, способности говора, свести о времену и простору и на крају, способности за старање о себи.

Утврђено је и да је Алцхајмерова болест главни узрочник деменције. Чак 55 милиона људи широм света болује од неког од ових стања, а процене су да ће се за нешто више од пет година ова цифра пове-

ћати на 78 милиона на глобалном нивоу. Чак 75 одсто оних који живе са деменцијом остаје недијагностиковано, јер низак ниво свести, трајна стигма, дезинформације и дискриминација ометају напоре за решавање овог стања, што значи да многи игноришу знаке упозорења о болести. У прилог лошој статистици иде и податак да 80 одсто грађана и 65 одсто здравствених радника погрешно сматра да је деменција нормалан део старења.

Лека који доводи до потпуног излечења још увек нема, а према истраживању Међународне асоцијације за Алцхајмерову болест (АДИ), 40 одсто случајева деменције би могло бити одложено или потенцијално избегнуто ако бисмо се усредсредили на факторе ризика, као што су пушење, претерана конзумација алкохола, физичка неактивност, ретки друштвени контакти, повреде главе и стања укључујући дијабетес, губитак слуха, депресија у средњим годинама, гојазност и хипертензија.

Доступни лекови дају резултате у успоравању напретка болести и утичу на ублажавање симптома и њихов ефекат је далеко већи ако се у реха-

Са обележавања Светског дана борбе против Алцхајмерове болести у Кнез Михаиловој улици, у Београду

билитацију укључе немедицинске методе попут радне терапије, физичких вежби, когнитивних вежби, музичке терапије и других уметничких активности. Ову препоруку и мноштво других корисних савета још једном су истакли Српско удружење за Алцхајмерову болест (СУАБ) и ХХУ „Хлеб живота“ на недавном јавном догађају, а све у циљу подизања свести јавности о болести, њеном утицају на породице и заједницу и изазове са којима се суочавају оболели, њихови сродници и неговатељи.

– Код нас у Србији питање рехабилитације није системски решено, недостају преко потребне дневне услуге у заједници за оболеле и сроднике који о њима брину, попут дневних центара за оболеле, пре-

дах смештаја, Алцхајмер кафеа, група подршке за неговатеље, саветовалишта за сроднике. Услуге које пружају удружења грађана, волонтерски или пројектно, су драгоцене али недовољне – истакла је Надежда Сатарић, председница СУАБ-а, и објаснила да је рехабилитација недовољно искоришћен потенцијал и исплатив кључ за побољшање квалитета живота људи који живе са деменцијом.

Српско удружење за Алцхајмерову болест 2020. године основали су стручњаци из области здравствене и социјалне заштите и неформални неговатељи оболелих од Алцхајмерове болести и других врста деменција. Циљ Удружења је да допринесе бољем квалитету живота оболелих и њихових породица и зато редовно организује радионице за оболеле и њихове чланове породица, неговатеље. Само током септембра су започели развој две услуге: У заједници и он лајн – радионицу драма терапије – креативне рефлексije и сећања за особе са деменцијом и услугу Група подршке за неговатеље. Обе радионице воде специјализовани стручњаци за бригу и рад са особама са деменцијом, прву Жељка Цвјетан-Гортински, драмска уметница са специјализацијом у раду са оболелима од деменције у САД, другу Слађана Павковић, терапеут, истраживач и предавач на једном аустралијском Универзитету.

Марија Симовић – Максимовић

„Питај о деменцији/Питај о Алцхајмеру“

Светски дан борбе против Алцхајмерове болести обележен је 19. септембра у центру Београда, а спроведена је и Анкета „Питај о деменцији/Питај о Алцхајмеру“, у којој су грађани могли да напишу своја питања и предлоге надлежним институцијама и стручњацима. О пристиглим питањима дискутовало се на трибини коју је организовало Српско удружење за Алцхајмерову болест (СУАБ) и Хришћанско хуманитарно удружење „Хлеб живота“, 24. септембра, у сали општине Стари град. Одговоре на питања грађана дале су мр Надежда Сатарић, председница СУАБ-а, проф. др Смиљана Поповић Костић, неуролог, прим. др Александра Милићевић Калашкић, неуропсихијатар, и Љиљана Нестровић, андрагог из Удружења „Хлеб живота“, док је трибину отворила Жељка Цвјетан-Гортински, драма терапеут.

Говорнице су подсетиле на факторе ризика за оболевање од деменције, значај ране дијагнозе и могућностима за лечење од ове болести. У другом делу трибине дати су одговори на питања из Анкете, али су и присутни имали могућност да директно поставе питања говорницама које су се потрудиле да учесницима разреше дилеме и недоумице.

Е. Ћирић

Додир и звук уметности

У Народном музеју Србије, од 18. јуна до 31. августа, била је отворена међународна инклузивна изложба фотографија под називом „Невидљиви свет/World Unseen”, намењена слепим, слабовидим, али и свим другим посетиоцима. Поставка је привукла више од 30.000 посетилаца и показала како технологија може да учини уметност доступном свима. Јединственост изложбе је у томе што су коришћени рељефни отисци фотографија, звучни описи, као и Брајево писмо, док су посебне наочаре посетиоцима симулирале различите типове оштећења вида, те су тако могли да доживе изазове са којима се сусрећу следе и слабовиде особе.

Изложба, која је обишла више од 30 земаља, реализована је у сарадњи са Canon Europe, Савезом слепих Србије и Народним музејом Србије. Она је део глобалне иницијативе познате јапанске компаније фото-опреме која је уз помоћ нових технологија уметност учинила доступном и особама са оштећеним видом. Изложене фотографије су дела 11 светских уметника фотографа, на различите акту-

елне друштвене теме, а Србија је имала и додатак у смислу два нова дела. Једно је фотографија „У срцу буке”, фотографкиње Иване Тодоровић, која приказује слепог оперског певача Немању Црнатовића, чија животна прича охрабрује и мотивише. Поред тога, у Народном музеју Србије, као неизбрисив траг ове поставке, остаће изложена рељефна репродукција антологијског дела „Гуслар” Ристе Вукановића, као спона између културне баштине и савремене технологије. Тиме је Народни музеј у Београду добио инклузивну реплику дела сталне поставке, намењену слепим и слабовидим особама.

– Број посетилаца говори да је инклузија тема која покреће читаво друштво. Поносни смо што смо заједно са Народним музејом и компанијом Canon отворили врата уметности људима са оштећењем вида, али и свима који желе да разумеју нашу перцепцију света – рекао је Милан Стошић, председник Савеза слепих Србије.

„Невидљиви свет” део је глобалне инклузивне иницијативе World Unseen, чији је циљ да уметност учини доступном слепим и слабовидим особама, али и да понуди нову перспективу свим посетиоцима. Осмишљена је са жељом да промени начин на који публика прилази фото-

Фото: Зоран Мирчевић/Canon

Рељефна репродукција чувеног „Гуслара”

графији – не само погледом, већ и додиром и слушањем. Фотографије обogaћене рељефним отисцима, звучним и описима на Брајевом писму омогућавају да медиј који је у својој суштини визуелан, постане опипљив и доступан и другим чулима. Изложба истовремено подиже свест о значају приступачности у уметничким и културним просторима.

Вођа пројекта World Unseen, Петра Прелог, истакла је да им је драго што је Београд био домаћин тог пројекта и што се уписао у низ градова широм света у којима је поставка изазвала снажне емоције и оставила трајно наслеђе.

Г. О.

УДРУЖЕЊЕ ПЕНЗИОНЕРА УЖИЦА ДОМАЋИН КВАЛИФИКАЦИЈА

Спремни за Олимпијаду и дружење

Пензионери из свих општина Златиборског округа окупили су се 17. августа у Ужицу на 18. Регионалној олимпијади спорта, здравља и културе трећег доба. Квалификације су показале да ће са овог подручја од десет пријављених у Врњачкој Бањи учествовати четири екипе: Бајина Башта, Чајетина, Пријеполје и Нова Варош. Током надметања такмичари су показали одличну спремност, а одмерили су снаге у пет дисциплина: малом фудбалу, шутирању на гол и у кош, пикаду, шаху и штефети.

Домаћин такмичења било је Удружење пензионера Ужица, које је гостопримством оправ-

дало ту улогу. Задовољство је било обострано, јер су организатори били задовољни одзивом, а такмичари и гости позитивном атмосфером.

– Задовољна сам и бројем учесника, било је из сваког града по пет, тако да нас је са председницима било око седамдесет. То је значајно и за нас као домаћина и драго ми је да су се сви дружили, што је и примарни циљ оваквих сусрета – нагласила је Драгица Стевановић, председница Удружења пензионера Ужица.

Истим поводом домаћин је уприличио и свечани ручак уз музику, па је после такмичарског дела дружење наставље-

но у кафани којом Удружење располаже.

Иначе, на том месту се редовно два пута месечно одржавају игранке, на које се чланови одазивају у великом броју. Пензионери из Ужица радо се друже са другим удружењима, па су током лета посетили Блаце и Александровац, а за јесен су планиране Љубовија и Куршумлија. Воле и да путују, те су крајем августа посетили манастир Острог, а средином септембра Петроварадин и Банатске Карловце.

– Шестог новембра имамо велико редовно годишње дружење. На таквом смо прошле године угостили 400 људи из 17

У Врњачкој Бањи учествоваће екипе Бајине Баште, Чајетине, Пријеполја и Нове Вароши

градова – истакла је председница Удружења пензионера Ужица и нагласила да су она и чланови расположени да приме све који већ нису приступили овом тиму а љубитељи су путовања, игранки, дружења, јер сви заслужују прилику да активно и здраво старе, али и квалитетније живе.

М. С. М.

СИЋЕВО ПОНОВО ОКУПИЛО ПИСЦЕ И СЛИКАРЕ

Село које инспирише уметнике

Овогодишња међународна Књижевна колонија Сићево одржана је од 16. до 21. септембра. На свечаном отварању 34. по реду манифестације књижевна награда „Рамонда сербика“ уручена је Милени Марковић, песникињи, драмском писцу, редовном професору Факултета драмске уметности у Београду и дописном члану Српске академије наука и уметности. Награда се додељује за вишегодишње

Награду „Рамонда сербика“ ове године добила је Милена Марковић

стваралаштво које је оставило посебан печат у историји савремене српске књижевности.

Књижевна колонија се више од три деценије одржава у Сићеву, селу надомак Ниша, које представља природни амбијент и оквир за стварање и интелектуалну комуникацију. Током шест дана трајања колоније писци су се дружили са грађанима, љубитељима писане речи.

Колонија је ове године била посвећена годишњицама – 170 година од рођења Стевана Сремца и 70 година од смрти Станислава Винавера, и одвија-

Током трајања колоније писци су се дружили са љубитељима писане речи

ла се под називом „Свака књижевност је међуратна: Одговор уметности на друштвену кризу“. Једна од порука која се чула током трајања манифестације је да историја показује да управо кризна времена често подстичу позитивно стваралаштво.

На овогодишњој Колонији учествовали су Љиљана Марковић, Јадранка Миленковић и Милош Петковић из Ниша, Дамир Јоцић из Сврљига, Милена Марковић и Драгослав Дедовић из Београда, Драгана В. Тодоресков, Емсури Хамзић и Ђорђе Сладоје из Новог Сада, Срђан Ристић из Љубовије и Милорад Дурутовић из Никшића. Током трајања манифестације организоване су књижевне вечери, сусрети и разговори са писцима и обилазак културно-историјских знаменитости Ниша и околине.

Иначе, Сићево је почетком септембра било домаћин још једне велике и значајне манифестације. Реч је о Ликовној колонији која је ове године била посвећена обележавању 120 година од Прве југословенске уметничке колоније, претече данашње Ликовне колоније Сићево. Тим поводом приређена је документарна изложба која реконструише изглед Ниша и Сићева у време када су ту, скоро два месеца, боравиле Надежда Петровић и њене колеге из Словеније и Хрватске.

Ликовна колонија Сићево је посебна и због своје изузетно специфичне предисторије с обзиром да је окупљање ликовних стваралаца у том селу било прво окупљање уметника те врсте на овим просторима. Педантни хроничари су забеле-

жили да је идеја о заједничком раду уметника у природи настала у Француској шездесетих година 19. века. Реализована је у једном селу близу Париза а на Балкану је први пут примењена управо у Сићеву.

Учесници овогодишње 62. колоније су ликовни ствараоци из Београда, Лознице, Грделице, Ниша и Љубљане. Током манифестације уметници су се детаљније упознали са специфичностима и лепотом Сићевачке клисуре, посетили су манастире у околини, и обишли важна културно-историјска знамења Ниша.

Дела настала током овогодишње колоније биће представљена јавности средином новембра у Павиљону у нишкој Тврђави.

Љ. Глоговац

У ЛЕСКОВЦУ ПЕТИ ФЕСТИВАЛ ДИЈАЛЕКАТСКЕ ПОЕЗИЈЕ

Чување језичког блага

У великом холу Лесковачког културног центра почетком септембра одржан је пети фестивал поезије „У ритму дијалекта“. На конкурс је учествовало шездесетак аутора а селектор фестивала Дејан Ђорђевић је за финално вече одабрао четнаесторо учесника из целе Србије.

Према одлуци жирија, главна награда „Драганово перо“ ове године припала је Зорану М. Јовановићу из села Кацабаћ код Бојника, а гласовима публике награђен је Славољуб Такић из Власотинца. Специјал-

не награде добили су Перица Марков из Зрењанина и Слађан Илић из Књажевца.

Књажевчанин Слађан Илић други пут учествује на овој манифестацији, а овај пут представио се песмом „Робољуб“. Поред песама на локалном дијалекту, Слађан Илић пише и песме за децу, те је у припреми нова збирка песама о животињама која ће ускоро изаћи из штампе. Учесник је бројних манифестација, а његове шаљиве песме и здравице привлаче пажњу публике.

И. Вуликић

У ритму дијалекта у Лесковачком културном центру

Мирисна а лековита АПИ козметика

Живећи у модерном добу где смо превише заузети и окупирани обавезама, окренути свету пребрзе потрошње, брзе хране, инстант решењима, често заборављамо на један ресурс који нам је увек доступан. А то је природа. Са њом смо повезани на безброј начина, неких нисмо ни свесни, али све оно што обликује наше заједнице, ментално и физичко здравље, наш осећај места и припадања јесу њена богатства и потенцијали. Из једног таквог сунцем окупаног крајолика у срцу Поцерине окруженог Мачвом, долази прича о вредним женама које користе баш оно што им је природа дала.

Данијела Алексић, друга
здесь

Данијела Алексић, магистар заштите животне средине, своју причу производње АПИ козметике покренула је почетком ове године. Одвек ју је привлачила тематика о природи, екологији, али и да помогне другима својим знањем и искуством. У намери да се прошири свест о заштити животне средине, 2016. основала је Удружење младих еколога Шапца а недуго затим, 2019. и подудружење малих произвођача „Мачвански дућан“, које у највећем броју чине жене овог краја, носиоци својих домаћинстава. На овај

Пчеларке из Поцерине саде лековито биље као продукт
за израду АПИ козметике

начин је укључено доста жена, пчеларки, малих произвођача које су у својим местима биле невидљиве, и тако им је омогућено да пласирају своје производе.

Ове године је доста пчелара, и самих чланова удружења, нажалост остало без великог броја пчела, како због климатских промена тако због непримењене употребе пестицида и разних фунгицида у пољопривреди. Данијела каже да је великом броју њих то био главни извор прихода. Почела је да размишља шта је то у пчеларству нус производ, који може да се искористи и од њега направи нови. Тако се идеја сама јавила – прерађени пчелињи восак, хидролате, полен и пергу спојити са лековитим биљем у циљу прављења природне и истовремено лековите козметике – крема и мелема за лице и тело.

– На једном од састанака које организујемо на неком од наших газдинстава, где седнемо да чујемо друга мишљења, увидели смо да имамо парцеле које су неискоришћене. Тако смо одлучиле да на њима посадимо лековито биље, невен, смиље, лаванду, хајдучку траву, које ћемо користити у изради – појашњава Данијела и истиче да тиме не само да искоришћавају биљке као продукт за изра-

ду АПИ козметике, већ уједно повећавају биодиверзитет.

Уз то, у удружењу су направили пројекат шта је све неопходно за бољу и садржајнију производњу, па су конкурисали код Фондације „Ана и Владе Дивац“, као и код града Шапца. Оно што им недостаје је један мањи дестилатор како би имале своја етерична уља уместо да их купују.

– Циљ нам је да прођемо кроз обуку баш за АПИ козметику. Тако би наше чланице могле да декларишу производе које тренутно продају само преко газдинства – каже Данијела и додаје да би се обуком изучио велики број биљних врста које се користе у изради и унапредила производња.

У самом процесу користе чисто и стерилно посуђе, пчелињи восак, мацерате биља и етерична уља. Не користе никакве конзервансе и емулгаторе, а амбалажа у коју пакују је стаклена и алуминијумска јер, како наглашава Данијела, не сме бити пластична.

Ове вредне жене све раде уз договор, па се договарају и на чијем газдинству ће израђивати креме. На своја окупљања често позивају сараднике који имају искуства са биљкама, па тако опет уз међусобни договор праве одређени мелем. „Почерке“ су

Без конзерванса и
емулгатора

у процесу регистрација за добијање сертификата за природну козметику. Излажу на локалним сајмовима и базарима, а планирају и да започну едукације са цивилним друштвом.

– Ова година је била специфична, велико УВ зрачење, али и појаве на кожи које су примећене, нарочито код деце, а које су дуго трајале, те су се јављали грађани са алергијама, екцемима које су успели да санирају са неким од наших мелема – каже Данијела.

Зато у овом удружењу планирају тематска предавања и радионице како би предочили људима где на газдинствима могу да купе домаће производе без пестицида. Планирају да укључе различите врсте стручних лица како би подigli свест о заштити животне средине и утицали на повећање квалитета живота, да подстакну и старије људе, пензионере, који имају мање доступних информација, али и да дођу до оних жена на селу које немају друштвене мреже.

– Жеља нам је да останемо видљиве и да се настави традиција преношења знања са старијих на младе. Имамо вољу и снагу за рад и надамо се да ћемо у својим намерама успети – закључује ову причу Данијела Алексић, а ми им од срца то и желимо.

Љупка Адамовић

МИХОЉСКИ СУСРЕТИ СЕЛА ПО ПЕТИ ПУТ У ОПШТИНИ КЊАЖЕВАЦ

Победничка екипа Штипине

Манифестација која је постала омиљена, Михољски сусрети села, пети пут заредом одржана је и у књажевачком крају, ове године код комплетно реновираног сеоског дома у Горњем Зуничу, а екипа која је прошле године освојила прво место на овом догађају у селу Црни Врх показала се као изузетан домаћин.

Поносни на своје село, али и на сеоски дом који је засјао у новом руху, у којем је формиран погон за прераду воћа и поврћа (каких има и у селима Каличина, Васиљ и Штипина, а чију реализацију је помогла локална самоуправа), мештани су уживали у специјалитетима: пасуљу у бундеви, сармицама у виновом листу, белмужу, пуњеним паприкама, разним ђаконијама од теста, али и у слаткишима и јаретини под сачем.

Ове године у припремању традиционалних јела такмичило се десет месних заједница:

Победници Михољских сусрета одржаних у Горњем Зуничу

Штипина, Јања, Влашко Поље, Васиљ, Ћуштица, Миљковац, Витковац, Видовац, Равна и Јаловик Извор, а седам екипа надметало се у спортским играма.

Специјални гости овогодишњих Михољских сусрета били су Небојша Стаменовић, познатији као Неша Травка – председник жирија за оцењивање традиционалних јела, и естрадна звезда Амел Ђеман Ђемо. У културно-уметничком

програму наступили су чланови КУД „Сунчана јесен“, школа фолклора Дома културе „Коло“ и песник Слађан Илић, који је за ову прилику припремио песме на локалном дијалекту.

У категорији народни вишебој треће место припало је МЗ Васиљ, друго место освојила је екипа из Горњег Зунича, а победник овогодишњег спортског такмичења је екипа из Равне. Најлепше уређен штанд приказала је МЗ Равна, најбо-

ље пиће понудила је екипа из Јаловик Извора. Награду Чувар традиције понела је МЗ Витковац. Најразноврснију трпезу имала је МЗ Штипина, а најбољи слаткиш жири је пробао на штанду МЗ Јања. Најпозитивнији такмичарски дух показала је екипа Влашког Поља, најоригиналнији рецепт за зимницу жири је чуо и пробао на штанду МЗ Видовац, најбоље традиционално јело на штанду МЗ Васиљ, а најбољу питу припремила је екипа МЗ Ћуштица.

Победник овогодишњих Михољских сусрета села је МЗ Штипина, на другом месту је екипа из Васиља, а на трећем екипа из Миљковца.

Михољски сусрети села реализују се уз подршку Министарства за бригу о селу, као и општине Књажевац, а у организацији Туристичке организације општине Књажевац у сарадњи са месним заједницама.

Ивана Вуликић

ТРЕЋИ МИХОЉСКИ СУСРЕТИ СЕЛА СВРЉИШКЕ ОПШТИНЕ

Драјинац добар домаћин

У Драјинцу код Сврљига, 30. августа ове године, одржани су трећи Михољски сусрети села сврљичке општине на којима је приказан сеоски живот мештана и њихов рад „од јутра до сутра“. На спортском терену, у центру Месне заједнице, 13 села поставило је своје промотивне штандове са производима које су родиле њиве, као и пите, колаче, белмуж и друга јела.

Овогодишње сусрете села отворио је Мирослав Марковић, председник општине Сврљиг, истакавши значај оваквих сусретања која говоре о животу на селу, очувању обичаја и традиције. Госте је поздравио и Зоран Ђорђевић, председник МЗ Драјинац. За њега сусрети представљају нови живот и право освежење за око 500 становника овог села.

Скупу се обратила и Снежана Петровић, шефица кабинета Милана Кркобабића, министра за бригу о селу.

– Михољски сусрети се одржавају у 130 општина у Србији, у 130 села и имају велики значај за сеоско становништво. Дружење, културни и спортски живот и велики број учесника. Са сусретима овде у Драјинцу је стигла и киша која је добродошла – казала је Снежана Петровић, говорећи по киши.

Она је подсетила да осим те акције, Министарство за бригу о селу помаже у обнови инфраструктуре, код куповине кућа, мини бусева за превоз путника, подстицају сеоског бизниса и многим другим активностима како би се створили бољи услови за живот на селу.

На драјиначкој позорници смењивале су се играчке групе

Током дана организоване су радионице за децу у припреми белмужа, а на позорници су се смењивале играчке групе и друге тачке прилагођене манифестацији. Организована су спортска надметања у пикаду, шутирању пенала, шаху, те избор за најлепше постављен штанд и избор за најлепше умешене колаче.

Најукуснији белмуж у оквиру радионице и колаче салчиће припремили су домаћини, село Драјинац. У шутирању пенала и

пикаду победили су пензионери нишке општине Медијана, док је победник у шаху била МЗ Грбаче. Најлепши штанд поставило је село Рибаре које је и свеукупни победник овогодишњих сусрета.

Организатор, Центар за културу Сврљиг, под покровитељством Министарства за бригу о селу, победницима је уручио пехаре, дипломе и захвалнице.

Домаћин наредних сусрета је село Плужина. **С. Ђорђевић**

Традиција здраве хране, старих заната и културе

Овог септембра, у Баљевцу на Ибру, одржан је 16. Сајам здраве хране, старих заната и народне културе „Ибарски сусрети - Немањићи дани“, који организује Етно уметнички клуб „Черењски“ уз подршку ТО Рашка, Савета МЗ Баљевац и локалног привредника Миланка Јемуовића. Ова манифестација, значајна за промоцију српске гастро и етно културе, одржана је у централном баљевачком парку под слоганом „Традиција мога краја“.

На Сајму је учествовало више од 30 излагача из области Рашке и Баљевца, централне Србије, покрајина Војводине и Косова и Метохије, као и из Републике Српске. Поред изложбе здраве хране и пића, рукотворина, сувенира и производа старих заната, на Сајму су се представиле и туристичке организације из Бијељине, Бруса и Звечана са промотивним материјалима својих туристичких дестинација.

Баљевачка манифестација посвећена је ибарској и немањићкој традицији, а стручна комисија за оцењивање, коју су чиниле професорке Средње школе „Краљица Јелена“ из Рашке и директорка Марија Трикош, за најлепши штанд прогласила је поставку Уније жена из Рашке. У дисциплини „мезетлуци мога краја“ победнички пехар је додељен Етно уметничком клубу „Черењски“; за победнички вез пехар је отишао у Нову Пазову, Удружењу активних жена, док је за најбољи сувенир проглашена колекци-

„Радино благо“, прва награда за најлепши штанд пића

ја сувенира ТО Звечан са Косова и Метохије. Први пут ове године, на предлог стручне комисије, додељена је и прва награда у категорији старинских пића и напитака. За производњу пића на старински начин, у дослуху са здравом природом, највишом оценом оцењени су производи „Радино благо“ из Брзећа. Такође, први пут на Сајму је изабран и најмлађи учесник - излагач. Пехар је отишао у руке дванаестогодишње Маје Вељковић за оригиналну израду медањака. Маја је десна рука изузетно креативној чланици Етно уметничког клуба „Черењски“ Љиљани Вељковић из Јошаничке Бање. Највише признање манифестације, Повеља Стефан Немања, која се додељује појединцима и организацијама за изузетан допринос развоју културе у Баљевцу, додељена је Ибарским рудницима каменог угља.

– Значај нашег сајма, поред квалитетних излагача традиционалиста, огледа се у одзиву великог броја излагача који из године у годину расте. Овогодишњи програм имао је суштинско опредељење према традицији, културном српском идентитету и родољубљу, према мајци Србији, према српском роду и народима Србије. Јединство и слога данас су нам потребнији него икад, без тога нема ни опстанка у овим тешким временима – рекла је Зорица Јаснић, заменица председника ЕУК „Черењски“.

У културно-уметничком програму учествовали су млађи чланови ЕУК „Черењски“, малена Лола Ђековић из КУД „Миломир Главчић“ из Јошаничке Бање, чланови Удружења „Етно извори“ из Грачанице – деца из енклава наше јужне Покрајине, и Емине Марјановић из Бруса, која је отворила Сајам изводећи српску химну на фрули. Како је наше Косово и Метохија ризница богатог културног наслеђа, где музика заузима посебно место, за ову прилику познати композитор и дугогодишњи музички уредник РТС-а у Приштини, Златко Стојановић, препознао је милозвучне гласове и косовски дух који су нам оставили у аманет „Царски гласови“ Јордана Николића и Маре Ђорђевић, и то пренео на децу која живе у Грачници и енклавама наше јужне Покрајине.

Миле Јаснић

ВРАЊЕ У СРЦУ, МЕРАК У ДУШИ

Карасевдах уз звуке труба

У административном центру Пчињског округа и родном граду знаменитог српског писца Борисава Станковића, од 28. до 31. августа, одржана је традиционална културно-туристичка манифестација Дани Врања.

Под слоганом „Врање у срцу, мерак у души“, двадесетој светковини традиције, обичаја, песме, музике, фолклора, старих заната, изложби, радионица за децу, књижевних промоција и концерата естрадних звезда присуствовало је више од 50.000 посетилаца из Северне Македоније, Бугарске и Србије.

Организатор јубиларног издања фестивала Дани Врања је Туристичка организација овог града, а покровитељ локална самоуправа. Програм манифестације био је испуњен културно-забавним и музичким садржајима за све генерације.

Концерте су приредили познати естрадни уметници Пеђа Јовановић, Жељко Васић, Наташа Беквалац и Зорица Брунцлик. Одушевили су и трубачки оркестри Ненада Младеновића, Ивице Чернића и Роберта Демировића.

На Данима Врања представили су се и бројни фолклорни ансамбли

На традиционалној смотри врањског културног лета успешно су се представили глумци Позоришта „Бора Станковић“, чланови културно-уметничких друштава и фолклорних ансамбала из земље и иностранства.

Публици је представљена и монографија Драгана Микића „Од клуба Врањанаца у Београду до Удружења Жито цвеће“, а одушевили су и радови познате светске Школе анимираног филма Врања, као и изложба олдтајмера „Рели пријатељства“. В. П.

ИСПУЊЕНИЈИ ЖИВОТ УПРКОС ПРОЖИВЉЕНОМ БОЛУ

Вишеструке добробити опраштања

Један од појмова, веома важан за ментално па и физичко здравље – у суштини одлука, али и вештина која се учи и вежба, јесте опраштање. Прва асоцијација на тему опраштања често је хришћанство и религија уопште, али опраштање је заправо значајно у много ширем контексту. Последњих деценија му и наука посвећује посебну пажњу, а стручњаци спроводе истраживања која испитују важност и благодети овог феномена.

И док опраштање свакако може имати интерперсонални карактер, овде ће фокус бити на његовој снажној интраперсоналној природи. Дакле, иако то можда парадоксално звучи, опраштање је можда и важније за жртву, односно за онога коме је нанета нека неправда, штета, бол, него за починиоца. У том смислу велико олакшање нам може донети и када успемо да опростимо некој особи коју никад нећемо поново срести или која чак више није жива, иако наш опроштај не може ни имати утицај на њу.

Пре свега је важно појаснити шта опроштај јесте, а шта није. Како стручњаци објашњавају, опроштај не значи толерисање или одобравање било чега што је учињено а што нам је нанело штету. Он, такође, не мора нужно да подразумева покушај помирења или обнављања било какве смислене друштвене везе са особом која нам је нанела неправду. Исто тако, опроштај није ни заборављање, ни негирање сопствене повређености, ни признавање да је оно што се догодило било у реду.

Уместо тога, опроштај подразумева замишљање перспективе починиоца штете и активно ослобађање од болне везе између њега и себе. Опроштај значи прихватање својих осећања повређености са

неговањем себе и саосећањем, како бисмо могли лакше да се опоравимо од болног искуства на трајнији и сврсисходнији начин.

Често су у питању особе или догађаји из нашег детињства, давне прошлости, повреде које као окове и претешки баласт носимо годинама, па и деценијама кроз живот. У неким објашњењима опраштања наводи се да је практично немогуће опростити док се „свака трунка бола не исплаче“. То заправо значи да је пре свега нужно потпуно доћи у контакт са својим болним емоцијама, освестити их, прихватити их, проживети, отпустити.

Опраштање може бити усмерено ка другој особи или особама, затим ка самом себи, када смо узнемирени због нечега што смо сами урадили, па је потребно да себи опростимо; а трећа врста опроштаја је егзистенцијална, где опраштамо животу, богу, природи за оно што нам се десило.

Резултати истраживања говоре да су људи који опраштају срећнији и здравији од оних који су љути. Једна од студија која се бавила проучавањем како опраштање побољшава физичко здравље открила је да када људи размишљају о опра-

штању преступнику, то доводи до побољшања функционисања њиховог кардиоваскуларног и нервног система. Друга студија, спроведена на Универзитету у Висконсину, показала је да што су људи више опраштали, то су мање патили од широког спектра болести. Људи са мање праштања пријавили су већи број здравствених проблема.

И вишеструке студије које је спровео Станфордски пројекат опроштаја и други, откривају да опроштај смањује негативан утицај који незадовољства имају на наше физичко и емоционално благостање. Истраживање др Фреда Лускина са Универзитета Станфорд, директора овог станфордског пројекта, једног од водећих светских истраживача и предавача на тему опроштаја, нуди доказе да је опраштање вештина која се може научити, уз праксу. У три одвојене студије, укључујући и студију са католицима и протестантима из Северне Ирске чији су чланови породице убијени у политичком насиљу, открио је да људи који су научени како да опросте постају мање љути, осећају се мање повређенима, оптимистичнији су, постају све више опраштајући. Његове студије, такође, показују смањење доживљаја стреса, физичке

манифестације стреса и повећање виталности.

Вероватно да не постоји особа која у животу није искусила бар неку врсту дубоког емоционалног бола. Опраштање се некад чини толико тешким и изазовним, чак и неизводљивим, па ипак постоје дубоке људске приче у којима жртве опраштају починиоцима насиља за дела која изгледају немогућа за опрост.

Опроштај може бити, тврде психотерапеути, последњи корак на путу емоционалног исцељења, способност да се ослободимо лоших осећања и мисли повезаних са неком несрећом која нам се десила и уместо тога изаберемо мир. Јер прошлост не можемо да изменимо, али зато охрабрује што имамо опцију да изменимо садашњост и будућност, да живимо испуњенији живот, мењајући нашу реакцију на болна искуства управо кроз опраштање. Како наводе неки аутори, опроштај је, на крају крајева, промена у причи. Опроштај мења причу о болу и жалости како би нас подсетио на херојски избор да опростимо и кренемо даље. И оно што је најважније – опроштај значи памтити прошлост другачије, а не заборавити да се догодила.

Весна Кадих Станковић

Храброст и стил у златним годинама

Мода је увек била много више од пуког облачења и комбиновања одевних предмета, она је огледало духа времена, културних односа и прокламованих вредности једног друштва. Пратећи промене у модним трендовима кроз векове, могу се уочити све културолошке, технолошке и политичке промене на светској сцени, али да је мода резервисана за младе са савршеним пропорцијама остало је као стереотип. Крај 20. века донео је наговештај да лепота, естетика и модерност можда ипак нису ексклузивитет младости и да би на ту тему и старији имали понешто да кажу. Старији модели, са својим богатим животним искуством, аутентичношћу и снагом карактера унели су сасвим нову димензију у свет моде, редефинишући идеју о лепоти, успеху и аутентичности. Гинисов рекорд за најстарији женски модел припада Дафне Селфи из Велике Британије, која има 97 година и каријеру која пркоси предрасудама. Први ангажман је добила давне 1949. освојивши прво место на конкурс за насловну страну локалног часописа, али је тај део каријере кратко трајао с обзиром на то да се ускоро удала и родила троје деце.

– У то време се није очекивало од жене да ради када се уда, те сам се посветила породици, мада је и мени то одговарало. Нисам била у обавези да свакога дана одлазим на посао, али сам прихватала хонорарне ангажмане када сам хтела. Мој супруг је радио на телевизији па сам била део многих телевизијских пројеката. Знала сам да сам за критеријуме тог времена била превише ниска и да се не надам великој каријери и сарадњи са часописом Вог – рекла је Дафне Селфи у једном интервјуу.

Међутим, друштвени стандарди су флексибилни и некада

се толико брзо мењају да нисмо тога ни свесни. За само неколико деценија десила се права културна револуција: старији се све више ослобађају стереотипа и преузимају активну улогу у свим сегментима друштвеног живота. Тако је и мода добила нову димензију и почела да слави зрелост и искуство, те је Дафне Селфи доживела вртоглави успон каријере у својој седмој деценији живота.

– Године 1998. ме је контактирао мој стари агент и понудио да се појавим на лондонској Недељи моде. Знала сам да морам да прихватим, јер се старији модели скоро никада не појављују на писти. Ни моја висина ни моје године више не представљају препреку, како је то било дивно! Испрва ме је модна индустрија посматрала као куриозитет са којим не зна шта да ради, али врло брзо се то искристалисало и почела сам да добијам све више понуда од различитих брендова и то траје сада већ више од 20 година – навела је Дафне.

Промена у перцепцији старости и самог процеса старења видљива је на сваком кораку, а модна индустрија је одиграла

Са 97 година Дафне Селфи се појављује у Вогу и шета модним пистама

велику улогу препознавши старе као снагу и инспирацију. Све чешће видимо старије моделе на пистама, насловним странама часописа и у рекламама, што не представља само отвореност друштва да их укључи у токове, него и њихову личну способност да мотивишу и оснаже друге. Старији људи у свету моде имају и неке предности – с обзиром на искуство и зрелост они скоро никада нису само лепо лице са насловне стране које се безлично смеши, какви млади и наизглед савршени модели углавном јесу. Године које стоје иза ових људи носе одређену мудрост и њихово лице нам говори да они итекако имају шта да кажу.

– Мој мото је „Ради све што можеш док можеш“ и то ме је држало активном и радозналом читавог живота. Падови су неизбежни, али су и снага. Када ми је супруг преминуо, мислила сам да мој живот више нема никакве сврхе, а онда је уследио позив за Недељу моде који ме је демантовао. Затим нови, па све чешћи ангажмани, да би се у једном тренутку моје фотографије појавиле у Вогу о чему као млада нисам могла ни да

сањам. Али била сам отворена за нова искуства и то је суштина, човек је биће заједнице и треба да је пригрли – поручила је ова изузетна манекенка.

Најстарији женски модел по Гинисовој књизи рекорда није присталица естетске хирургије, али ни претеране употребе козметичких производа иако је за њих радила бројне кампање. Често се појављује у медијима, а 2015. године је објавила књигу под називом „Како се носимо: живот у одећи“, у којој осим о моди говори о самопоуздању, старењу и животним изазовима.

– Мене махом препознају као неког ко је узор женама, што је тачно, али ја желим да будем пример старим људима уопште. Размислите само, одлазите у пензију у шездесетим годинама, значи још увек сте у стању да будете активни. Имате могућност да поново осмислите свој живот и, уз мало среће и доброг здравља, испред себе имате двадесетак година за уживање – нагласила је Дафне Селфи у нади да ће њена прича инспирисати старије да никада не одустају од оног што живот има да им понуди.

Емина Ћирић

УДРУЖЕЊЕ ПЕНЗИОНЕРА ЗЕМУН ДОБИЛО НОВОГ ПРЕДСЕДНИКА

Приоритет – обнова објекта

На челу Удружења пензионера Земун по други пут је Милош Младеновић. Изненадном оставком председнице Биљане Кордић Удружење се нашло затечено и Младеновић се, као најближи сарадник и дугогодишњи потпредседник, прихватио одговорне дужности, бар привремено, јер му здравствено стање не дозвољава да на дужи период буде на челу ове пензионерске организације.

Земунско Удружење пензионера налази се у згради старој више од једног века, која је под заштитом државе. Милош Младеновић каже да је објектат руиниран и да су неопходна велика улагања у његово реновирање.

– За обнову су потребна велика финансијска средства, а морамо имати одобрење Завода за заштиту споменика културе. Неопходно је заменити и претрести кров, комплетну столарију, улазна врата, унутрашњи ентеријер, подове... Унутар зграде могу се обављати ситније преправке, као и кречење фасаде. У Клубу пензионера паркет је дотрајао и заменићемо га керамичким плочицама

Милош Младеновић,
председник Удружења

које су прикладније за одржавање. Неколико споредних просторија се због дотрајалости не користи, изузев једне где ради фризер – наводи Младеновић.

Због неубичајено високе чланарине (1.200 динара), имали су смањен прилив чланова. Евидентирано је 240 нових пензионера, тако да Удружење броји око 800 чланова. Одлука

је донета раније и очекују да се наредна Скупштина Удружења позабави овим питањем и смањи чланарину како би била прихватљива за већину.

Посредством Републичког фонда ПИО Удружење је добило 480 хуманитарних пакета. Због ограничене висине пензије пријавио се недовољан број заинтересованих. Овим видом помоћи углавном су обухваћени пољопривредни и породични пензионери, тако да је остало да се подели око 150 пакета. Уз помоћ Фонда ПИО у бање је упућено 325 земунских пензионера. Онима који због висине примања не могу да користе поменуте погодности омогућено је, захваљујући уговорима са рехабилитационим центрима, да користе бањске капацитете ван сезоне. Они који су се пријавили могли су од фебруара да уплаћују одређену суму како би до поласка измирили обавезе. Бање дају попуст на групни боравак и највеће интересовање влада за Пролом и Луковску бању, у које је и током септембра отпутовало два аутобуса, а пензионери су боравили и у Врањској и Богutowачкој бањи.

До сада је организовано пет једнодневних излета – до Сремских Карловаца, Сомбора, Бјељине, Етно села Станишићи, а земунски пензионери користили су их и као прилику да се састану и друже са колегама из поменутих места. Раније су имали плодну сарадњу са удружењима из Аранђеловца, Кикинде, Велике Планае и других градова, па планирају да обнове стара дружења.

Удружење добро сарађује и са локалном самоуправом која им је обезбедила аутобуски превоз за одлазак на излете. Такође, тесно сарађују са Градском организацијом пензионера и већином општинских удружења.

Клуб пензионера отворен је свакодневно у периоду од 9 до 14 часова, и ту чланови могу да се разоноде уз друштвене игре и освеже соком, кафом и чајем. Имају сарадњу и са приватном офталмолошком ординацијом и оториноларингологом, тако да поред бесплатног прегледа, имају попуст од 10 одсто за набавку или поправку слушног апарата и наочара.

Милан Ашковић

РЕГИОНАЛНА ОЛИМПИЈАДА ТРЕЋЕГ ДОБА У СМЕДЕРЕВСКОЈ ПАЛАНЦИ

Паланка један иде у Врњачку Бању

Победник девете регионалне Олимпијаде трећег доба Подунавског управног округа је екипа Паланка један Општинске организације пензионера Смедеревске Паланке. На Олимпијади је учествовало шест екипа: по две екипе УПО Велика Плана, ГОП Смедерево и ООП Смедеревска Паланка.

Домаћин Олимпијаде, Општинска организација пензионера Смедеревске Паланке, такмичење у шаху, брзом ходању, шутирању на мале голиће, кошу и пикаду организовала је на спортским теренима ОШ „Олга Милошевић“. Гости на Олимпијади били су секретар Савеза пензионера Срби-

Сви учесници такмичења у Смедеревској Паланци

је, Драган Петковић, начелник Подунавског управног округа, Родољуб Станимировић, који је и отворио такмичење, и други. Надметање је започело интонирањем химне Србије, након чега су се такмичарима и гостима обратили председник ООП Смедеревске Паланке, Слобо-

дан Б. Пантић, Драган Петковић и Родољуб Станимировић.

Што се тиче резултата, екипа Паланка један била је најбоља у шаху и шутирању на мале голиће; друга је била у шутирању на кош, а трећа у пикаду. У укупном пласману: прво место Паланка један, друго „Ђурађ“ Смедере-

во, треће Паланка два, четврто место Плана један, пето Плана два и на шестом месту „Јерина“ Смедерево. Укупни победник Паланка један добила је велики пехар и представник је ООП Смедеревске Паланке на Олимпијади у Врњачкој Бањи.

И остали првопласирани добили су пехаре, а сви учесници и гости медале да их подсећају на ово такмичење. По завршетку надметања организован је ручак, а сви су били задовољни гостопримством и организацијом Олимпијаде. Домаћин наредног регионалног такмичења биће Удружење пензионера општине Велика Плана.

Сл. Константиновић

Одлична организација у Крупњу

У Малој сали Библиотеке „Политика“, у Крупњу, 21. августа, одржана је 19. седница Окружног одбора пензионера Мачванског округа, којој су присуствовали представници Шапца, Љубовије,

Обилазак Крупња

По завршетку седнице домаћин, председник Удружења пензионера Крупња, Драган Грујић, госте је одвео до Галерије у којој су изложене слике настале на ликовним колонијама које организује Библиотека. Иначе, ова библиотека, на 3.000 метара квадратних, поред збирке од 52.000 књига, има позоришну дворану, Малу салу, галерију, сликарски атеље.

Гости су обишли и костурницу из Првог светског рата у крипти цркве Св. Вознесења господњег, као и спомен-обележја славне прошлости тог краја. За организовање саме седнице и обилазак Крупња упућене су похвале Драгану Грујићу.

Учесници седнице Окружног одбора испред Библиотеке „Политика“

То је био први пут да се представници удружења пензионера Мачванског округа састају у Крупњу, који има око 4.500 а општина нешто више од 17.000 становника. Због немогућности да изабрани и званични председник пензионера „уђе“ у просторије Удружења, седница је одржана у Библиотеци.

На самом почетку председник општине Младен Стефановић и директор Библиотеке Душан Жугић поздравили су присутне, пожелели им успешан рад и пријатан боравак у Крупњу. Овакво уважавање пензионера је за сваку похвалу.

На седници, којој је председавала Јелена Којић, координаторка за Мачвански округ и председница Градског удружења пензионера Шапца, расправљало се о предстојећој Мини олимпијади трећег доба, заказаној за 11. септембар у Спортској хали „Зорка“, у Шапцу. Одређен је 5. септембар као рок за пријаву екипа, а упутства о начину пријава и самом такмичењу су достављена удружењима.

Сва удружења су се ангажовала на попису пензионера за пакете солидарне помоћи, истовару, складиштењу и подели пакета. Нека удружења су због великог интересовања докупљивала пакете (нпр. Лозница је купила још 250 пакета). Учесници седнице су изразили задовољство квалитетом и количином садржаја пакета, уз предлог Савезу пензионера Србије за неке измене у организацији тог посла.

На дневном реду седнице била је и набавка огревног дрвета. То је стална тема, као и примедбе на количине и динамику испоруке дрвета. Координаторка Јелена Којић задужена је да са свим одлукама и примедбама упозна руководство САПЕНС-а.

Следећа седница Окружног одбора заказана је за 25. септембар у Љубовији.

Сава Бабић

МОП „АЛЕКСА ШАНТИЋ“ ОЖИВЕО СВОЈЕ СЕЛО

Петогодишњица обележена у реновираном простору

У свечаној сали Месне организације пензионера „Алекса Шантић“, 11. септембра, обележен је јубилеј значајан за ово мало насеље које броји једва 1.300 становника, од чега је 50 окупљено у ову пензионерску организацију. Сем домаћина, свечаној вечери и забави су присуствовали представници Градске управе града Сомбора, ГУП Сомбора, гости из других насеља, као и појединци који су својим донацијама допринели да садашњи простор од 100 квадратних метара постане место окупљања свих житеља.

У поздравној речи председник МОП Новица Благојевић укратко је образложио колико се урадило у последњих пет година, са којим тешкоћама се организација сусрела и шта је био циљ и смисао њеног формирања.

Како смо сазнали, Градска управа Сомбора се несеквично потрудила да некадашњи простор предшколске установе уступи пензионерима и помогне у обнови крова и

Просторије организације пензионера постале место окупљања свих житеља

Председник МОП „Алекса Шантић“, Новица Благојевић

опремању ентеријера. Пошто су реновирање помогли и појединци из села, у МОП „Алекса Шантић“ су одлучили да ово место послужи за окупљање свих житеља, тако да простор, сем свечане сале у којој се обављају свадбе, рођендани и пригодне годишњице, поседује још и бифе, терасу, кухињу, санитарни чвор, магацин и канцеларију. Из тих разлога су на свечаности поводом пет година од оснивања заслужним додељене захвалнице. Међу првима, Градском удружењу пензионера Сомбор.

– Ми се овде не заустављамо. Од када смо почели са радом и продужили радно време

до 22 сата, имамо све више младих који управо овде квалитетно проводе време и на великом екрану прати спортска надметања наших репрезентативаца. Ето, имају и они своје место окупљања, док пензионери највише долазе у преподневним сатима. Зато нам је план да наредних месеци уведемо гасно грејање, офарбамо столарију и променимо електроинсталације. Чини се да је село некако живнуло и да је овај простор постао главно

место окупљања, па ћемо се потрудити да у блиској будућности понудимо још неке садржаје. У раду нам највише помаже Градско удружење пензионера Сомбор коме и припадамо и захваљујући којем смо и формирали Месни одбор – изјавио је за наш лист председник МОП Новица Благојевић.

Месној организацији је још остао главни задатак да прошири чланство, те да новим активностима анимира добар део пензионера, управо у периоду пред зиму када се у селу завршавају сви послови на њиви, воћњацима и повртњацима.

Иванка Огњанов

АРАНЂЕЛОВАЦ

У сусрет Сабору – Олимпијади трећег доба

Пласмани за спортска такмичења на Олимпијади спорта, здравља и културе трећег доба у Врњачкој Бањи се обезбеђују током године на регионалним олимпијадама трећег доба. Спортска екипа Удружења пензионера Аранђеловац, појачана новим члановима, обезбедила је пласман још у јуну, у Крагујевцу, на спортском такмичењу пензионера Шумадијско-поморавског региона.

Аранђеловачку екипу су чинили такмичари у дисциплинама: пикадо, брзо ходање, шутирање на мали гол, коширање и шах. Од спортских екипа удружења из седам градова, екипа Аранђеловца је убедљиво освојила прво место и самим тим обезбедила учешће на „великој“ Олимпијади – Сабору у Врњачкој Бањи.

Претходних година спортска екипа УПО Аранђеловац је у жестокој конкуренцији, међу више од стотину екипа учесница, била у самом врху: 2023. треће место, а 2024. осми у укупном пласману. Очекује се да и ове године донесу пехар у Аранђеловац.

Љ. Б.

РАЖАЊ

Успех на окружној Олимпијади

Екипа Удружења пензионера општине Ражањ била је врло успешна на Олимпијади пензионера Нишавског округа, одржаној 27. августа ове године у Дољевцу.

На овом надметању ветерана, на ком је учествовало 10 екипа пензионерских удружења из Ниша, Алексинца, Меровине, Дољевца и Ражња, екипа УПО Ражањ 1 освојила је три пехара. Прва места освојили су у фудбалу – шутирању на гол и шаху, док су у пикаду били трећи.

Д. Ј.

БАЈИНА БАШТА

Свој дан обележили дружењем

У организацији Удружења пензионера Бајина Башта обележен је Дан пензионера, по традицији 12. септембар. На лепом дружењу окупило се 125 пензионера из Бајине Баште и 205 из Ужица, Чајетине, Нове Вароши, Љубовије, Севојна, Ариља, Зворника, Братунца, Сребренице, Склана, Милића, Шековића и Власенице. Присутне је поздравио председник бајинобаштанског Удружења, Недељко Ракић, па је дружење настављено уз песму, игру и ручак.

– Ја сам дошао са 18 пензионера из Чајетине. То ми је трећи долазак на оваква дружења у Бајиној Башти. И овај пут било нам је лепо. Посебно волим што има доста представника неколико општина из Републике Српске па смо са неким успоставили контакт – рекао је Момчило Петровић.

Из Братунца је стигло 14 припадника трећег доба, међу њима и Смиљана Милутиновић.

– Волим дружења овакве врсте. Ако сам добро упамтила, ово ми је 10. долазак на пензионерска окупљања у Бајиној Башти. Тај податак говори да сам задовољна сваким долазком. Идем и на друга дружења, али овде у Бајиној Башти најлепше се осећам – истакла је Смиљана Милутиновић.

Неко време са пензионерима су се дружили и заменик и помоћник председника општине, др Небојша Јовановић и Љубодраг Петровић.

М. А.

Најбољи у Златиборском округу

На деветој Мини олимпијади трећег доба за Златиборски округ, одржаној у

Ужицу, прво место освојила је екипа Удружења пензионера Бајина Башта. Тријумф је остварен у конкуренцији пензионерских удружења из 10 општина. Друго место припало је Пријепољу, треће Чајетини, четврто Новој Вароши. Следе Севојно, Пожега, Косјерић, Ариље, Ужице и Прибој. Прве четири екипе стекле су право наступа на републичкој Олимпијади трећег доба у Врњачкој Бањи.

– Свака част нашој екипи у којој су били Жарко Јовановић, Бране Веселиновић, Радиша Стаменић, Владимир Васић, Драгица Мискин и селектор Спасоје Илић. Ми смо победили у брзом ходању и кошарци, у шаху нам је припало друго, у фудбалу четврто и пикаду пето место. Ово је први пут да смо победници на нивоу Златиборског округа. Очекујем да ће бити лепих резултата и на такмичењу у Врњачкој Бањи – рекао је председник Удружења пензионера Бајина Башта, Недељко Ракић.

М. А.

ВРАЊЕ

Химна Удружења

Председник Удружења пензионера града Врања, Стојче Павловић (на слици), испевао је химну овог удружења које слови за једну од најбројнијих и најстаријих организација трећег доба у Србији.

Химна „Треће доба“ са 16 редака, коју је музичком подлогом оплеменио пензионисани професор и песмопојац Александар Анђелковић, казује о песми, мераку, карасевдању, весељу, дружењу и жалу за младост, што емотивно дотиче овдашње ветеране рада.

„На југу наше лепе земље Србије врањских пензионера коло се вије. Свима се здушно даје на знање да је треће доба највеће имање. Најлепше доба да се коло игра, да се размахне притајена чигра. Да се из мерака песма пева, да се уз песму младост снева. Запевајмо свима на радост, голема је, голема жал за младост“, испевао је лидер врањских пензионера Стојче Павловић.

Удружење пензионера града Врања основано је 19. августа 1946. и има 4.100 регистрованих чланова. Има и испоставе широм Пчињског округа: у Прешеву, Бујановцу, Трговишту, Владицином Хану, Сурдулици и Босилеграду.

В. П.

МИРИЈЕВО

Угостили колеге из Брчког

Чланови Удружења пензионера „Треће доба“ Старо Миријево овог лета су били активни. Посетили су колеге у Вишеграду, обишли Андрић град и Дрином се возили скоро четири сата да би посетили спомен-обележје Стари Брод, подигнуто 2008. у знак сећања на покољ у пролеће 1942, када су усташе убиле око 6.000 ненаоружаних српских цивила. Спомен-музеј, на чијим се мермерним плочама налазе имена страдалих, отворен је за посетиоце 2019. године.

Своје знање о лепотама наше земље многи су проширили током посете Пролом бањи када су обишли и Ђаволу варош, али чланови овог удружења нису летос обилазили само природне лепоте, манастире и бање по Србији. Нашли су времена да на 60. годишњицу постојања побратимског Удружења у Долову, заједно са побратимима обележе тај датум.

Један од лепших излета била је дводневна посета манастиру Прохор Пчињски. Посебан утисак на Миријевце оставио је смештај кога се не би постидели ни бољи хотели а храна и гостопримство домаћина била је посебна прича. Посета кући Боре Станковића у Врању и познатом излетишту Пржар само је употпунила општи утисак са тог излета.

А да и сами умеју да буду добри домаћини показали су на Преображење, када су угостили колеге из Брчког. Председница Удружења пензионера из Брчког, Аница Радић Савић, организовала је посету манастиру Раковица, Храму Светог Саве и Удружењу пензионера „Треће Доба“ Старо Миријево. Лепо дружење уз ручак и музику, склопљено је ново пријатељство, а договорена је и узвратна посета.

Д. М.

ПАПАЗОВАЦ

Пензионери на Гулашијади

У селу Радинач, код Смедерева, 6. септембра одржана је четврта по реду Гулашијада, у организацији ловачке секције. Такмичење у кувању гулаша од дивљачи окупило је 17 екипа из суседних места, домаћина, као и госте из Грчке.

Котлићи су забубњали већ од осам часова ујутру, а жири је током целог дана оцењивао укус и квалитет гулаша. Прво место је, сходно имену, освојила екипа „Победник“ из Радинца, друго место екипа из Шалинца, а треће мајстори за гулаш из Липе.

Манифестацију је пратило много посетилаца, међу њима и чланови Удружења пензионера МЗ Папазовац (на слици са победницима). Поред кувања, одржана су и такмичења у повлачењу конопца, а све је пратио и музички програм.

По завршетку програма, сви присутни били су послужени гулашем и печењем са ражња. Домаћини су захвалили учесницима и публици, уз позив да се ова лепа традиција настави.

М. Р.

ЛЕСКОВАЦ

Амбуланта у Дому пензионера

Крајем августа, у лесковачком Дому пензионера, на првом спрату, отворена је амбуланта за превенцију кардио-васкуларних болести код припадника трећег доба, прва амбуланта те врсте у Јабланичком управном округу.

Ова услуга је бесплатна, и за чланове Удружења пензионера града Лесковца без здравствене књижице и без претходног заказивања прегледа код изабраног лекара.

Сваке среде и петка, од 10 до 13 сати, у амбуланти дежура др Мирјана Младеновић-Стојковић, интерниста и хематолог, специјалиста за кардио-васкуларне и церебрално-васкуларне болести, која даје стручне савете о употреби лекова у превентиви ових болести које погађају старије.

– Од идеје до реализације тог пројекта прошло је веома кратко време, на моје одушевљење и одушевљење заинтересованих пензионера. Удружење пензионера је набавило сасвим нову опрему и технику па се надам да ће амбуланта моћи да у скорије време прими све заинтересоване – истакла је докторка Мирјана Младеновић-Стојковић.

Т. С.

УТИСЦИ ЗА ПАМЋЕЊЕ ПИРОТСКИХ ПЕНЗИОНЕРА СА ТРОДНЕВНОГ БОРАВКА У МАКЕДОНИЈИ

Охрид као из бајке

У организацији Удружења пензионера града Пирота, група од педесет пензионерки и пензионера у августу је боравила три дана у Охриду, а у повратку је посетила и главни град Македоније, Скопље. Већина њих је и раније била у Охриду, граду који многи називају „бисером балканским“, а неки и „балканским Јерусалимом“, јер има 365 манастира и цркава, колико и дана у години. То је град који расте и развија се под будним оком УНЕСКО-а.

Зато су са радостју кренули да по врућини превале петсто километара од Пирота до Охрида. Одсели су у хотелу на самој обали Охридског језера, а о гостопримству особља пензионери и пензионерке Пирота имају само речи хвале. Разговор о овој посети Македонији са задовољством су прихватиле пензионерке Соња Златковић (потпредседница УПГ Пирот), Вилка Зарић и Сузана Живковић.

Соња, иначе вођа пута, као да је једва чекала наше питање.

– Извршни одбор Удружења је без двоумљења прихватио предлог за ову дестинацију. Лично мислим, а у то сам се и уверила, да је ово био прави погодак, јер су пензионерке и пензионери из Пирота кренули пут Охрида пуни ентузијазма. Видело им се то на лицима, били су пресрећни. Организација је била прекрасна, а наш туристички водич се изванредно добро сналазио у свим приликама у Охриду, Скопљу и културно-историјским

На први поглед као успомена с мора

знаменитостима које смо посетили. Свакако посебну улогу у организацији и планирању путовања имао је председник Удружења пензионера града Пирота, Славиша Игић – рекла је у једном даху Соња Златковић.

Ни Вилки Зарић није прва посета Охриду. – У Охриду сам била више пута и увек сам се враћала са новим и лепшим утисцима о овом граду и његовој околини. А ко може да заборави утиске посете манастиру Свети Наум, 30 км од града, што је заправо и дужина Охридског језера. Прелеп приказ. Може ли посетилац да заборави извор Црног Дрима, Биљанине изворе, цркве Света Софија и Свети Јован Канео, или пак да се не сећа тесних калдрмисаних улица у старом делу града по којима су некада клепетале нануле Охриђанки – каже Вилка и додаје да је прелепо било видети и Стругу.

Путници за Охрид на окупу

За овај град кажу да је престоница светске поезије на обалама Охридског језера.

– У њему се скоро 50 година одржава манифестација „Струшке вечери поезије“ на којој учествују песници из целог света. И на крају одушевила ме је љубазност људи. Осетило се то на сваком кораку и у случајном сусрету са мештанима на улици – истиче Вилка Зарић.

За Сузану Живковић Охрид је из године у годину све лепши и занимљивији.

– Има се шта видети, храна одлична, људи изузетно пријатни и љубазни. Била сам у Охриду више пута и увек се радо враћам, а овога пута он ми је посебно драг и остаће ми у трајном сећању зато што сам била у друштву својих колегиница пензионерки – нагласила је Сузана Живковић.

Стево Панакијевски

СОМБОРСКИ ПЕНЗИОНЕРИ У ДЕСПОТОВЦУ

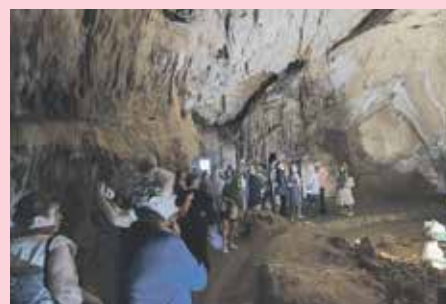
Ресава очарала јединственошћу

Средина августа била је резервисана за одлазак у Деспотовца, некадашњу област Ресаве, која је била у поседу српских деспота. Ова мала варош Поморавског округа итекако је позната по природним и историјским знаменитостима којима су се дивили и у којима су уживали чланови ГУП Сомбор, а врео августовски дан није умањило фасцинацију овим местом и његовом околином.

Најпознатији туристички објект свакако је Ресавска пећина, коју годишње посети око 50.000 људи. То је иначе прва уређена пећина у Србији, која више од 30 година у своја недра прима љубитеље природних лепота. Као јединствен спелеолошки објект откривена је 1962, а након 10 година испитивања и уређивања, за посетиоце је отворена 22. априла 1972. године. Спирална стаза којом се крећу

посетиоци пролази кроз осам дворана смештених у два нивоа, а сталактити и сталагмити претварају чудесни свет подземља у јединствену авантуру.

Путнике је без даха оставио и манастир Манасија или Ресава, с почетка 15. века, један од најзначајнијих споменика српске средњовековне културе, задужбина деспота Стефана Лазаревића, сина кнеза Лазара. Након оснивања ту је радила позната манастирска Ресавска школа, преписивачка радионица, извор писаних дела и превода током 15. и 16. века. Живопис Манасије спада у ред највећих домета средњовековног сликарства. Од очуваних фресака најзанимљивија је ктиторска композиција на којој деспот Стефан држи у једној руци повељу а у другој модел манастира. Задужбинар је наводно сахрањен у јужном делу цркве испод мермерне плоче.

Ресавска пећина оставља без даха

Када помињемо модел манастира, важно је знати да у Деспотовцу постоји јединствен туристички садржај где се може видети средњовековна Србија као „на длану“! У питању је Парк макета, а на његовом изложбеном простору распооређено је 25 српских манастира у минијатурном издању, размере 1:17 и веома верно направљених. Тако да се сви могу видети на једном месту. Има тога још за обићи а ово је свакако био један садржан излет.

И. Огњанов

Из инвалидске пензије не може у старосну

М. С., Белановица: Пре седам година сам отишао у инвалидску пензију. Ускоро пуним 65 година, да ли могу тада да остварим право на старосну пензију пошто имам 28 година радног стажа?

Одговор: Према важећим прописима из пензијског и инвалидског осигурања, корисник инвалидске пензије не може да стекне статус корисника старосне пензије када наврши године живота прописане за старосну пензију.

Захтев за пензију и здравствена књижица

В. А., Мачкат: Идућег месеца испуњавам услов за пензију. Знам где треба да поднесем захтев, упознао сам се са процедуром, али не знам ко ће да ми оверава здравствену књижицу кад престанем да радим, а она ми је често потребна.

Одговор: Приликом подношења захтева за остваривање права на пензију, у филијали Фонда ПИО добићете потврду на основу које ће Вас у филијали ПИО пријавити на здравствено осигурање. Ова пријава постаје „валидна“ следећег календарског дана, када буде преузета у информациони систем који користе здравствене установе. Уколико је лечење потребно истог дана, са потврдом о подношењу захтева за пензију можете лично да одете у надлежну испоставу Републичког фонда за здравствено осигурање, према адреси свог пребивалишта, где ће се пријава унети непосредно у систем тог Фонда.

На овај начин здравствене услуге доступне су већ истог дана.

На основу те потврде могу се осигурати и чланови породице. Потврда важи два месеца. Уколико по истеку два месеца не добијете решење, можете се обратити надлежној филијали Фонда ПИО ради поновног добијања потврде. Поменути потврда може се преузети лично у филијали. Такође, Фонд ПИО доставља потврду и на адресу подносиоца захтева уколико се обрати писаним путем надлежној филијали и уз захтев приложи копију личне карте (уколико је биометријска лична карта, са учитаним подацима са чипа).

Стаж и промена пола

П. Т., Крушевац: Интересује ме како се рачуна радни стаж ако је нека особа променила пол а у том тренутку је већ била запослена. Да ли може да се сабере стаж ако је особа променила име и јединствени матични број и који су онда услови за пензију? Да ли важе услови за онај пол у коме је започет радни стаж или у коме је стечен услов за пензију?

Одговор: У поступку утврђивања права на пензију поступа се у складу са важећим личним документима осигураника у моменту остваривања права, у којима се, између осталог, налази и податак о полу. У складу с тим се цени и испуњеност услова за остваривање права за мушкарце, односно за жене, у случају оних врста пензије за које се услови за жене и за мушкарце разликују (старосна и породична пензија).

Када је реч о подацима о стажу осигурања, у случају промене пола, и с тим у вези промене

личних података у матичним књигама и документима осигураника, потребно је Фонду ПИО поднети Захтев за ажурирање базе података матичне евиденције осигураника/корисника права из ПИО, на истоименом обрасцу, како би се у бази података матичне евиденције Фонда ПИО ажурирали подаци који се односе на нови ЈМБГ и промену личног имена. Ова ажурирања неопходно је извршити како би у бази матичне евиденције Фонда постојао континуитет у подацима о истој особи.

ВИ ПИТАТЕ „ГЛАС ОСИГУРАНИКА“ ОДГОВАРА

Више информација о свим питањима из области пензијског и инвалидског осигурања доступно је на сајту РФ ПИО www.pio.rs

Како се рачуна допунски рад

М. Л.: Молим да ми одговорите како се рачуна, за старосну пензију, допунски рад који по Закону о раду може да буде до трећине пуног радног времена у другој организацији, ако је запослени у једној организацији са пуним радним временом, а у матичној евиденцији је евидентирана зарада и плаћени доприноси из обе организације? Конкретно, да ли се времена из редовног рада сабирају са временом допунског рада у једној календарској години?

Одговор: Када је лице осигурано по неком од обавезних основа осигурања (осигураници самосталних делатности или осигураници пољопривредници), стаж се остварује по том основу и то време му се признаје као пун месец стажа. Ако истовремено ради и на допунском раду (до 1/3 радног времена) код другог послодавца и из тог рада су плаћени доприноси, та зарада и уплаћени доприноси улазе у основу за обрачун

пензије, али се време не сабира као додатни стаж.

Дакле, у календарској години може да се призна највише 12 месеци стажа осигурања, без обзира на то да ли је неко радио код једног или више послодаваца. Допунски рад не повећава број месеци стажа, већ само може да повећа висину будуће пензије, јер се зараде од оба послодавца уносе у матичну евиденцију и узимају у обзир при обрачуна висине пензије.

Привремено и коначно решење

П. З., Пожаревац: Пре годину и по дана добила сам привремено решење за пензију. Када будем добила коначно решење, да ли ће износ пензије да се разликује од овога који сада примам, и коме да се обратим у том случају?

Одговор: Фонд ПИО по службеној дужности доноси коначно решење када се отклоне разлози привремености решења, односно када се комплетирају подаци који су потребни за коначан обрачун висине пензије. Након обрачуна коначног износа висине пензије, износ пензије може да варира у мањој или већој мери у односу на аконтативни износ по привременом решењу. Ако се утврди да је аконтативни износ пензије мањи од коначног износа, Фонд ће разлику исплатити кориснику у целисти, од дана стицања права на пензију. Ако се испостави да је корисник примао већи аконтативни износ пен-

зије од коначног износа, Фонд доноси решење о повраћају више исплаћеног износа. Износ дуга се може вратити једнократно, а може и у више рата које се одбијају од месечног износа пензије до намирања дуга. О начину намирања дуга корисник се договара у филијали која врши исплату пензије.

Иначе, законски рок за доношење коначног решења је три године. Ако у року од три године од дана правоснажности привременог решења нису утврђене недостајуће чињенице и подаци, аконтативни износ пензије постаје коначан, о чему се доноси решење по службеној дужности.

ВРАЊЕ: ТРАДИЦИОНАЛНА РЕВИЈА НАРОДНИХ НОШЊИ

Костим као израз етничког идентитета

Љубитељи богате српске традиције и обичаја у Врању дуго ће памтити ревију народних ношњи, коју је средином септембра уприличио Центар за културу „Предводница“.

Руководилац и добар познавалац српске народне традиције, Бојан Ристић, навео је да је приказано 36 комплета различитих женских и мушких народних ношњи из Сарајева, Купреса, Бајине Баште, Ужица, Врања и са Власине. Старински одевни предмети ношени су у свечарским приликама у 18. и 19. веку. Било је понешто приче и о томе да су се жене за стара вакта лепше и достојанственије облачиле него данас.

– Слојевитост, симболика и лепота чине ношњу јединстве-

ним културним благом. Народна ношња представља једно од најпрепознатљивијих обележја српског идентитета. Ношња није само одећа, већ огледало историје, географије и обичаја једног народа. Она је спој традиције, уметности и духовности, који траје вековима. Свака ношња носи специфичне елементе који је чине јединственом и дубоко укорењеном у културно наслеђе региона из којег потиче. Лепота ношње се не огледа само у раскоши украса, већ и у значењу које сваки детаљ носи, од боје конца до начина везивања мараме – рекао је Ристић.

Ревиија ношњи била је својеврсни повратак у прошлост. Свака приказана ношња имала је своју причу о пореклу, људи-

Народна ношња – сведок обичаја и традиције

ма, обичајима и традицији краја у којем се носила. Поред језика, писма, заставе и химне, личну карту једног народа засигурно чини и народна традиција, а у традицији српског народа ношња заузима значајно место. Корени народне ношње потичу још из периода словенских насељавања Балкана, док

су каснији утицаји Византије, османлијског царства и Аустроугарске оставили значајан траг у кројевима, материјалима и мотивима.

Све у свему, и народне ношње представљају сведочанство о српском народу, његовој богатој историји и традицији.

В. Пешић

ЈЕДАНАЕСТА ЈАНИЈАДА У ЛУКОВУ

Дан када село оживи

У Лукову код Сврљига, 16. августа ове године, одржана је 11. туристичко-гастрономска манифестација Јанијада.

Манифестација је добила име по јанији, јелу које се спрема од овчијег меса са додатком празилука, зачина и алеве паприке, и то само у Лукову. Јанија годинама привлачи велики број посетилаца и такмичара, и чува обичаје и село. Тако на дан одржавања овог сабора планинско село од 60 становника прерасте у варошицу јер многи обићу своја огњишта која су одавно напустили.

У такмичарском делу у припреми јаније ове године такмичило се девет екипа из сврљичке и књажевачке општине. Према оцени жирија, прво место у припреми јаније освојила је екипа Синдикат ЈКСП Сврљиг, друго место је припало Екипи за брзо

Део програма испунили су наступи културно-уметничких друштава

дејство и треће екипи Звонаревац. Најбољима су уручене награде и дипломе.

Поред јаније, справљан је и белмуж и други специјалитети тог краја, а док су се кувари надметали, на позорници је приказан разноврстан културни и уметнички програм.

Манифестацију су организовали Месна заједница Луково и Центар за културу Сврљиг под покровитељством општине Сврљиг.

С. Ђорђевић

СМЕДЕРЕВО

Традиционално за Смедеревску јесен

Клуб пензионера „Желвоз“ се традиционално својим активностима укључује у привредно-туристичку манифестацију „Смедеревска јесен“, која је ове године одржана 138. пут. Тим поводом Клуб је организовао низ значајних активности.

Првог дана, 12. септембра, промовисана је најновија књига чланице клуба, проф. Мирославе Цветковић „Прохујало са вихором Смедерева над Дунавом“, о којој је, поред ауторке, изузетно надахнуто говорио и смедеревски књижевник Јовица Тишма.

Следећег дана је у просторији Клуба постављена богата изложба пољопривредних производа вредних чланова, коју је отворила Љиљана Терентић, која недавно, са успехом, обавља функцију председнице Клуба пензионера „Желвоз“. Одржано је и такмичење у пикаду у мушкој и женској конкуренцији, а по троје најуспешнијих добили су дипломе.

Чланови управе Клуба били су ангажовани и на штанду „Желвоза“ где су у оквиру привредне изложбе „Смедеревске јесени“ са представницима фабрике „Желвоз“ промовисали производе ове велике компаније.

На крају су, за „своју душу“, у пријатној атмосфери организовали дружење и богату закуску, поклон председника компаније Зорана Рајића, који је члановима Клуба честитао на успешно изведеним активностима.

Р. В.

Љиљана Терентић, председница Клуба пензионера „Желвоз“

Да ли сте знали ...

– да је лондонско позориште Савој, отворено 1881. године, прва јавна зграда на свету која је у потпуности била осветљена електричним светлом? За осветљење је употребљено око 1.200 сијалица са жарном нити

(проналазак Џозефа Свона), а светла је напајао генератор од 120 коњских снага на земљишту у близини позоришта. Власник театра Ричард Карт рекао је да је увео електрично светло зато што су уживање у представама ометали загађен ваздух и топлота од горионика, а лампе са жарном нити нису трошиле кисеоник и нису изазивале топлоту.

– да је 1878. Вилијам Армстронг у Крегсајду, у Енглеској, развио прву хидроелектрану на свету? Она је коришћена за напајање једне лучне лампе у његовој уметничкој галерији. Четири године касније, прва електрана која је опслуживала систем приватних и комерцијалних купаца отворена је у Висконсину, у САД. У овом делу Европе најстарија је хидроелектрана Крка, код Шибеника, која је почела да ради 28. августа 1895.

– да је осветљење Нијагариних водопада било атракција још од 1860. године? За то су коришћене калцијумске бакље које су 1881. замењене електричним угљеничним лучним лампама и генератором за осветљавање водопада. Генератор је напајала енергија водених турбина малих електрана у близини водопада пре него што су они постали центар наизменичне струје.

– да је године 1895. на Нијагариним водопадима изграђена Вестингхаусова хидроелектрана Адамс, која је убрзо производила 37 мегавата електричне енергије и преносила је до 40 километара удаљеног Бафала, у држави Њујорк? Ово је била прва хидроелектрана наизменичне струје изграђена на основу Теслиних изума и од тада свет користи овај систем за производњу и коришћење електричне енергије.

– да је епска трка за стандардизацију електричног система, касније позната као Рат струја, осветлила Америку 19. века? Никола

Тесла био је заговорник наизменичне струје, док се Томас Едисон залагао за једносмерну струју тврдећи да је наизменична струја опасна. Ова „битка“ је кулминирала 1893. на Светском сајму у Чикагу када је Едисонов Џенерал Електрик изгубио понуду за напајање сајма од Џорџа Вестингхауса, који је користио Теслин систем наизменичне струје. Тада је било јасно да је наизменична струја победила.

Лековите мисли

Снага духа често страда од снагатора.

Принципи нам у животу помажу да живимо – лошије.

Време је непристојно. Тера нас да остаримо.

Не разбијајте ми илузије. Не могу да се залепе.

Корист некад не прихвата истину.

Не разговарам са собом. Не волим провокатора!

Душан Старчевић

Сујета

Ништа није тако високо да би човеку било недоследно, ни тако мало да се у њему не би огледао.

Људи пуни себе немају пријатеља. Они са сујетом другују.

Побеђивати друге је „потреба“, а побеђивати себе неминовност.

Велико ЈА је криво што неки људи бивају мали.

Где вас не држи место, тамо вас неће ни бити!

Пеко Лаличић

Гориво

У мени се боре две будале. Ниједна неће да попусти.

Торсокаку су дали назив мог славног имена.

Употребили смо најјаче оружје. Братски загрљај.

Глупост ме приморала. Опаметио сам се.

Циљ ми је да променим живот. Увек промашим.

Ако немате талента и горива, ниједна добра мисао неће да упали.

Радомир Станојковић

Брана Николић

Живот

Судбина је изговор за промашен живот.

Живот ми је добар друг. Често се игра са мном.

Живим од данас до сутра. Са вером у будућност.

Живот више очекује од мене него ја од њега.

Еволуција је само цвет стрпљења.

Освета је побеснела правда.

Раде Мићковић

Мишљење

Насамареном човеку је теже него магарцу.

Не купујем више новине. Нема у њима ништа да се прочита између редова.

Када пукне тиква, тиквани се разлете на све стране.

Погазили су своју реч. Од ње није остала ни флека.

Лаж се модернизовала. Користи интернет.

Када решиш да мислиш својом главом, увек се запитај где ће ти глава.

Милица Јевтић

шареница шареница шареница

СКАНДИНАВКА

АУТОР: РАЈКО КУЗМА- НОВИЋ	ОГРАНАК СЕЛА	НАДГРОБ- НИ НАТПИС (МН.)	НЕ ЧИТА- ЈУТИ, НАИЗУСТ	НАША ПЕВАЧИЦА	ЦЕНТРАЛНО- АФРИЧКА ЦАРЕВИНА	АЛБАНСКА ТЕЛЕГР. АГЕНЦИЈА
ДЕО ОКА						
УРЕЂАЈ						
МАЛА СИПА						
ЗАПАЉИВ ГАС					ОБИЧАЈ	НАШ ГЛУМАЦ, СЛАВКО
КАНАЛ ИЗМЕЂУ В. БРИ- ТАНИЈЕ И ФРАНЦУСКЕ						
НАПЕТО ДУШЕВНО СТАЊЕ (ЛАТ.)						
МОРСКИ СИСАРИ						
 ГЛАС ОСИГУРАНИКА	МОЋНИК	ЧУПАВА	ПРИТОКА ДРИНЕ РАСКОМА- ДАТИ			
СТРИЦ ОД МИЉА						
ДРЖАВ- ЉАНИН ИРАНА						
ЛАКИ ШИНСКИ СИСТЕМ				КОЖА ОД АНТИЛОПЕ	СКЕЛЕЦИЈЕ	ПРИРОДНА ОБДАРЕ- НОСТ
ДОСАДНА НЕВОЉА						
ПРИМА- БАЛЕРИНА ЛУКАТЕЛИ						
УДРУЖЕЊЕ МОНО- ПОЛИСТА						
 ГЛАС ОСИГУРАНИКА	ОДЕЉЕЊЕ МОРНАРИЧКЕ ПЕШАДИЈЕ	ДРЖАВА У Ј. АМЕРИЦИ ЗАВАРЕНИ СПОЈ				
ЈАЈОЛИК						
СТАРА, ВРЕМЕШИНА						
АЛКОХОЛИ- САН						

М	У	Ј	И	Р	А	В	К	А	Д	А
Д	Г	Е	Е	Е	Е	Ц	И	К	О	К
П	О	Д	Р	Д	И	С	К	Е	Т	А
Е	Р	Р	У	И	Р	А	И	Т	К	М
Ш	О	Е	Б	Ж	Ј	И	Е	Н	Р	А
Ч	С	Њ	Г	И	Л	Л	Л	А	Е	З
А	О	А	С	Р	Е	К	Д	И	А	Т
Н	Н	К	У	Ф	У	Н	У	В	Ц	Р
И	А	К	О	Л	И	Б	Р	И	П	А
С	А	Н	И	Л	А	Т	М	Е	Л	М
А	А	Н	И	В	А	Л	С	А	П	В
Т	Р	Ц	А	Њ	А	Д	Т	Р	Х	А
Ц	А	Н	И	Р	А	Н	А	К	К	Ј

У осмосмерци пронађите називе илустрација. Преостала слова дају назив преостале илустрације.

РЕШЕЊЕ: зеница, апарат, сипица, етан, ламанаш, афекат, китови, лим, стрика, иранац, лшс, напаст, иванка, картел, илне, оваван, матора, припит.

РЕШЕЊЕ: кљуна.